

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatus- ja perhetyö

Sara Jaakkola

MAAHANMUUTTAJANUOREN IDENTITEETIN TUKEMINEN VIERAASSA
YHTEISKUNNASSA

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja
terveysalan
ammattikorkeakoulu

JAAKKOLA, SARA

Maahanmuuttajanuoren Identiteetin Tukeminen Vieraassa
Yhteiskunnassa

Opinnäytetyö

49 sivua + 6 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Harri Mäkinen

Toimeksiantaja

Kouvola Maahanmuuttopalvelut

Maaliskuu 2012

Avainsanat

maahanmuuttajat, nuoret, identiteetti, tukeminen

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli maahanmuuttajanuorten identiteetin tukeminen vieraassa yhteiskunnassa. Tavoitteena oli luoda Kouvola Maahanmuuttopalvelun maahanmuuttajanuoria varten projekti, jonka keinoin työntekijät voisivat tukea nuoria heidän identiteettinsä etsimisessä ja siten kotoutumisprosessissaan vieraassa yhteiskunnassa. Tarkoituksena oli Roots-projektin avulla saada maahanmuuttajanuorten parissa työskentelevät kuulemaan maahanmuuttajanuorten oma ääni ja omat ajatukset siitä, miten nuoria voisi parhaiten tukea, kun he etsivät omaa minuuttaan uudessa maassa. Maahanmuuttajanuorten identiteetissä ja sen tukemisessa korostuu kolme tärkeää osa-aluetta, jotka ovat oman etnisyyden kokeminen, sopeutuminen uuteen kulttuuriin sekä oman paikkansa löytäminen. Projektin tarkoituksena on edesauttaa maahanmuuttajanuorten parissa työskenteleviä saamaan näkökulmaa siihen, miten tukea nuoria varsinkin näillä osa-alueilla. Opinnäytetyöhön ja sen luomaan Roots-projektiin sisältyi viisi maahanmuuttajanuorten tapaamista, joissa käsiteltiin identiteettiä, etnisyyden tuntemista, sopeutumista ja oman paikkansa löytämistä käyttämällä erilaisia menetelmiä, jotka tukivat aiheen käsittelyä.

Opinnäytetyö jakautuu kahteen osioon. Teoreettisessa osuudessa käsitellään kotoutumista, maahanmuuttoa, identiteettiä ja erityisesti maahanmuuttajan identiteettiä, sekä keskitytään etnisyyden kokemiseen, sopeutumiseen uudessa kulttuurissa, sekä oman paikkansa löytämiseen ja niiden merkitykseen maahanmuuttajanuoren identiteetille. Toisessa osiossa kuvataan opinnäytetyön toiminnallista toteutusta: suunnitteluvaiheesta projektin toteutukseen käyden läpi tapaamisia ja menetelmien käyttöä. Lopuksi arvioidaan omaa toimintaa ja tavoitteiden toteutumista.

Projekti toi nuorten äänen kuuluviin ja antoi maahanmuuttajanuorten parissa työskenteleville vastauksia millaisiin asioihin pitää jatkossa panostaa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Work

JAAKKOLA, SARA

Supporting of Immigrant Youths' Identity in a Strange Society

Bachelor's Thesis

49 pages + 6 pages of appendices

Supervisor

Harri Mäkinen, Senior Lecturer

Commissioned by

Kouvola Maahanmuuttopalvelut

March 2012

Keywords

immigrants, youth, identity, support

The subject of this functional thesis was the supporting of immigrant youths' identity in a strange society. The objective was to create a project for the young immigrants using the services of Kouvola Maahanmuuttopalvelut and through that project the workers could support the young in their search for identity and then in their process of settlement in a strange society. The aim was with the help of the Project Roots to make people who work with young immigrants hear the own voice of the young and their own thoughts about how they could be best helped in their search of coping in a new country. There are three main things highlighted when talking about young immigrants; identity and the support: experiencing own ethnicity, settlement in the new culture and finding your own place. The aim of the project was to help the people working with young immigrants to get perspective how to support the young ones on those areas.

This study and the Project Roots created of it consisted of five meetings with a group of young immigrants aged between 15 to 25. In those meetings subjects discussed were about knowing ethnic identity, settlement, finding your own place in the society using different kind of methods that supported the discussions of the issues.

The study consists of two parts. In the theoretical section it deals with integration, immigration, identity, especially immigrants' identity and that focuses on experiencing ethnicity, settlement in the new culture and finding your own place and the importance of those for immigrants' identity. The second part describes the functional realization of the thesis: from planning to the actual project going through the meetings and the use of different kind of methods. The evaluation of the actions taken and reaching the targets is at the end.

The project gave voice to the young immigrants and gave answers to the employees who work with them about the things to be focused more in the future.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	MAAHANMUUTTO	7
3	IDENTITEETTI	10
	3.1 Maahanmuuttajanuoren identiteetti	11
	3.2 Oman etnisyyden kokeminen	13
	3.3 Sopeutuminen uuteen kulttuuriin	16
	3.4 Yhteisöön kuuluminen	18
4	ROOTS-PROJEKTI	20
	4.1 Suunnittelu	20
	4.2 Toteutus	23
	4.2.1 Ensimmäinen tapaaminen	25
	4.2.2 Toinen tapaaminen	26
	4.2.3 Kolmas tapaaminen	28
	4.2.4 Neljäs tapaaminen	32
	4.2.5 Viides tapaaminen	33
5	ARVIOINTI	36
	5.1 Tavoitteiden toteutuminen	36
	5.2 Oma toiminta	41
6	POHDINTAA	42
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	

Liite 1. Roots-projektin aikataulu

Liite 2. Tapaamiskertojen rungot

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tilaajana on Kouvolan Maahanmuuttopalvelut. Työn tavoitteena on maahanmuuttajanuorten tukeminen ja auttaminen henkilökohtaisella tasolla heidän prosessissaan löytää oma paikkansa Suomessa. Kun maahanmuuttajanuoria tuetaan oman identiteetin löytämisessä ja sen kehittämisessä, tämä tukee heidän kotoutumistaan heille vieraaseen yhteiskuntaan.

Opinnäytetyön on tarkoitus tavoittaa varsinkin ne työntekijät, jotka työskentelevät nuorten maahanmuuttajien parissa. Työn on tarkoitus herättää työntekijät kuulemaan nuorten ääntä ja siten antamaan paremman näkökulman siihen, kuinka he pystyvät tukemaan nuoria, jotka ovat etsimässä omaa minuuttaan ja omaa paikkaansa vieraassa yhteiskunnassa tullessaan aivan toisenlaisesta kulttuurista ja maailmasta. Työstä hyötyvät sekä itse nuoret että nuorten parissa olevat työntekijät. Hyödyllisyys tulee näkymään siinä, että nuorilla tulee olemaan paremmat edellytykset tulevaisuudelle, kun sopeutuminen uuteen maahan on mahdollistettu.

Tämä hanke toteutettiin projektimuodossa työskennellen yhdessä maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa. Projekti sisälsi kuusi tapaamiskertaa. Esitän kaiken hankkeissa tekemäni, näkemäni ja kokemani käymällä läpi tapaamiskertoja nuorten kanssa teemoittain. Samoin esitän menetelmiä, joita käytimme yhdessä. Pyrin nostamaan esille niitä merkityksellisiä asioita, jotka ovat tukemassa nuorten kotoutumista ja prosessia selviytyä uudessa maassa, ja auttaa näkemään, jos on asioita mihin kaivataan tukea. Pyrin saamaan selville, millaisia asioita on maahanmuuttajanuorten mielessä ja mihin he oikeasti kaipaavat tukea kun koittavat löytää oman paikkansa. Nuorten mielipiteet ja ajatukset tuodaan esille juuri niin kuten ne tulivat esille tapaamiskerroilla.

Valitsin tämän aiheen opinnäytetyölleni, koska maahanmuuttajien asema Suomessa ei ole helppo. Koen tärkeäksi auttaa heitä sopeutumaan uuteen kulttuuriin. Tähän ajattelumaailmaan on vahvasti vaikuttaneet omat kokemukset maahanmuuttajana monessa eri kulttuurissa ja se koettu vaikeus mikä tulee vastaan, kun pyrkii löytämään omaa paikkaansa uudessa yhteiskunnassa. Opiskelujeni aikaisissa työharjoitteluissa maahanmuuttajanuorten parissa olen myös päässyt näkemään, millaista on tulla asumaan uuteen maahan ja minkälaista prosessia siinä käytännössä käydään läpi. Maahanmuuttajana oleminen ei ole helppoa, ja halu luoda tämä projekti oli myös osa suurempaa tavoitetta helpottaa nuorten elämää jatkossa ja sopeutumista uuteen kulttuuriin kuin

yhtäläillä sen oman paikkansa löytämistä ja oman itsensä tuntemista uudessa ympäristössä. Haluni tämän projektin kautta on jättää avaimet siihen, miten maahanmuuttajanuoren elämä voi olla nautittavampaa ja mennä helpompaan suuntaan, kun tiedetään mihin asioihin olisi hyvä vaikuttaa ja missä auttaa.

Opinnäytetyössäni lähdän liikkeelle maahanmuutosta. Mitä maahanmuutto yleisesti on, ja miltä se näyttää. Käyn läpi myös hieman kotoutumista ja akkulturaation merkitystä kotoutumisessa. Pohjana opinnäytetyölle käytän John W. Berryn akkulturaatio-teoriaa, joka valottaa, mitkä asiat vaikuttavat kotoutumiseen. Sen jälkeen teoriaosuudessa käsittelen identiteettiä, jonka painopiste on maahanmuuttajan identiteetissä.

Tämän jälkeen nostan perustellusti esille kolme tärkeää elementtiä, jotka nousevat pintaan puhuttaessa maahanmuuttajanuoren identiteetistä ja sen tukemisesta. Oman etnisyyden kokeminen, sopeutuminen uuteen kulttuuriin, sekä yhteisöön kuuluminen ovat ne kolme avaintekijää, joiden ympärille nivoutuu tämän koko projektin teoria. Nostan nämä kolme elementtiä, koska ne ovat tärkeitä asioita, jotka korostuvat maahanmuuttajanuorten identiteetissä. Tästä syystä niistä on hyvä tietää enemmän, jotta osataan myös antaa tarpeellista tukea ja työntekijöiden ymmärrys voisi kasvaa tällä osa-alueella. Tämän jälkeen esittelen projektin suunnittelu- sekä toteutusvaiheet käyden läpi, mistä projekti lähti käyntiin ja kuinka toteutus tapahtui tapaamiskerroilla ja miten asioita käsiteltiin.

Tapaamiskertojen esittelyssä käyn läpi, mitä menetelmää käytimme milläkin kerralla, ja miten ne toimivat käytännössä nuorten kanssa ja miten menetelmä tuki identiteetin työstämistä maahanmuuttajanuoren parissa. Käsittelen myös hieman työntekijän roolia, kun projektia käy läpi nuorten kanssa. Näiden jälkeen tarkastelen tavoitteideni toteutumista ja arvioin projektin toteutumista sekä saamiani havaintoja nuorten kanssa työskentelystä. Nostan myös esille niitä viestejä ja ajatuksia, joita nuorilta itseltään on noussut projektin lomassa asioista, joissa tukea tarvitaan, jotta tämä sama viesti voisi kulkeutua myös työntekijöille, jotka heidän kanssaan työskentelevät. Käyn läpi myös omaa toimintaani työn eri vaiheissa. Lopussa nostan esille kehittämisideoita miten käytännössä voitaisiin tämän projektin keinoin tukea maahanmuuttajanuoria heidän selviytymisessään vieraassa yhteiskunnassa ja miten tätä projektia voisi kehittää eteenpäin muiden käyttöön.

2 MAAHANMUUTTO

Nykyaikana ihmiset muuttavat maasta toiseen. Kun he muuttavat omasta maasta toiseen uuteen maahan, heitä kutsutaan maahanmuuttajiksi. Maahanmuuttaja on vakiintunut käsite ulkomaalaisista ihmisistä, jotka ovat muuttaneet maahan pysyvästi asumaan. (Räty 2002, 11.) Ihmiset, jotka muuttavat tähän maahan ovat kirjava joukko erilaisia ihmisiä. He ovat eri-ikäisiä ja koulutustaidoltaan hyvin eri tasoisia ääripäästä toiseen. Toisilta puuttuu luku- ja kirjoitustaito aivan täysin, kun taas toiset ovat erityisasiantuntijoita omilla aloillaan. Maahantulosityyt ovat keskeinen jakava tekijä maahanmuuttajien keskuudessa. (Säävälä 2011, 12.) Syitä maahan muuttoon on paljon erilaisia. Yleisiä syitä tulla Suomeen on avioliiton vuoksi tai töihin. Maahan tullaan myös turvapaikanhakijoina tai kiintiöpakolaisina. (Räty 2002, 11 – 12.)

Pakolainen on henkilö, joka tulee Suomeen, koska on joutunut lähtemään kotimaastaan poliittisista tai muista syistä. (Räty 2002, 11). Pakolaisuus on määritelty Yhdistyneiden kansakuntien Geneven pakolaissopimuksessa (1951) seuraavasti:

”Pakolainen on henkilö - - jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, eikä voi saada suojelua omassa maassaan tai hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella sekä mainitun pelkonsa tähden on haluton tai kykenemätön turvautumaan kotimaansa suojeluun ja tarvitsee siksi sopimuksen mukaista kansainvälistä suojelua” (UNHCR 2007, 16).

Pakolaisiksi katsotaan niin turvapaikanhakijat kuin myös kiintiöpakolaiset. Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen, kun hänen hakemuksensa on käsitelty ja hakija on saanut oleskeluluvan. Turvapaikanhakijat tulevat Suomeen joko omasta kotimaastaan tai sitten muusta vaaralliseksi luokitellusta maasta. Saapuessaan Suomeen he menevät lähimmälle poliisiasemalle ja ilmoittautuvat siellä turvapaikanhakijaksi. Kiintiöpakolainen taas on saanut pakolaisstatuksensa jo pakolaisjärjestö UNHCR:ltä. Kiintiöpakolaiset tulevat pääsääntöisesti pakolaisleireiltä kriisimaiden lähinaapureista. Valtioiden on syytä vapaaehtoisesti vastaanottaa kiintiöpakolaisia ja kymmenen valtiota maailmassa on sitoutunut tähän. (Räty 2002, 16 – 22.) Suomen kiintiö on 750 kiintiöpakolaista vuodessa. (Pakolaiskiintiö).

Suomen pakolaisavun (22.9.2011) tilastojen mukaan vuonna 2010 Suomeen saapui 541 kiintiöpakolaista sekä turvapaikanhakijoita 4018. Kouvolassa suurin ulkomaalaisryhmä on venäläiset, joita oli 31.7.2011 mennessä 641. Toisena suurena ryhmänä ovat virolaiset, joita oli 272. Somalia oli kolmantena isona ryhmänä, 138 somalialaista. (Saine 2011.)

Lapset ja nuoret ovat suurin ikäryhmä Kouvolan maahanmuuttajien parissa. Tämä on selkeä näkymä Kouvolassa, jossa Kouvolan Maahanmuuttopalveluiden asiakaskunnasta kaksi kolmesta asiakkaasta on nuori maahanmuuttaja. (Heinonen 2011.) Kouvolan Maahanmuuttopalveluiden 12.1.2012 päivitetystä tilastossa on listattuna 348 asiakasta, joista 95 henkilöä kuuluu 15 – 25-vuotiaiden ikäryhmään. Tämä luku ei sisällä kuolleita tai Kouvolasta pois muuttaneita henkilöitä. Alle 30-vuotiaita 348 asiakkaasta on 233 kappaletta, joka on noin kaksi kolmesta asiakkaasta Kouvolan Maahanmuuttopalveluissa. (Kouvolan Maahanmuuttopalvelut 2012.)

Olennainen osa maahanmuuttoa on integraatio, tai suomalaisittain kotoutuminen. Itse termi *integraatio* viittaa kokonaisuuden ja osien väliseen suhteeseen: sellaiseen osien väliseen suhteeseen, joka muodostaa hyvin toimivan kokonaisuuden. Integraatio nähdään positiivisena kehityksenä. (Pitkänen & Kouki 1999, 38.) Onnellisimpia muuttajia ovat ne, jotka saavuttavat kaksikulttuurisuuden eli integroituvat (Pollari & Koppinen 2011, 21).

John W. Berry on kehittänyt akkulturaatioteorian, jossa maahanmuuttajalta kysytään onko hänelle tärkeää pitää yllä omia perinteitä ja kulttuuria vai pitää hyvät suhteet valtaväestöön. (Perttula 1999, 10-15.) John Berryn akkulturaatiomallissa maahanmuuttajien akkulturaatio riippuu kahdesta tekijästä. Heidän samaistumisesta lähtömaan kulttuuriin sekä suuntautuneisuudesta vastaanottomaan kulttuuriin. Berryn akkulturaatiomallissa maahanmuuttajat ottavat kantaa kahteen kysymykseen: (1) Kuinka tärkeänä he pitävät oman etnisen identiteettinsä ja kulttuuristen ominaisuuksiensa ylläpitämistä? (2) Kuinka tärkeänä he pitävät valtaväestön kanssa solmittavia kontakteja? Se, miten maahanmuuttajat vastaavat näihin kahteen kysymykseen, määrittelee, millaisen akkulturaatiostategian he luovat itselleen: assimilaation, separaation, marginalisaation vai integraation. Kun maahanmuuttaja sopeutuu psykologisesti ja sosiokulttuurisesti, tämä viittaa siihen, että maahanmuuttajalla on hyvä henkinen ja fyysinen terveys sekä hän omaksuu niitä taitoja uudelta yhteiskunnalta, jotta kykenee toimimaan onnis-

tuneesti uudessa maassa. Tärkeää on millaisen arvon nuori antaa omalle etniselle ryhmälleen, miten hän itse asennoituu kulttuurimuutokseen, ja kuinka suuresti hän sitoutuu itse tukemaan omaa sopeutumistaan uusiin tapoihin ja käytänteisiin. Jokaisella näillä osa-alueilla on merkityksensä sopeutumisessa uuteen yhteiskuntaan ja tuloon sen jäseneksi. (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2000, 128.)

Nuorille monesti yleinen malli on juuri se, että hylätään oma kulttuuri ja haetaan hyväksyntää muilta ottamalla itselle valtaväestön kulttuuri. Tämä kuitenkin johtaa helposti syrjäytymiseen ja vaikeuksiin sopeutua. (Perttula 1999, 10 – 15.) Integraatiossa tärkeää on oman identiteetin ja kulttuurin säilytys, mutta myös samalla suhteet eri ryhmien välillä ovat tärkeässä asemassa. Kun omaa kulttuuria ja identiteettiä ei haluta säilyttää, vaan enemmän otetaan vaikutteita valtaväestön kulttuurista, sitä kutsutaan assimilaatioksi eli sulautumiseksi. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 39.) Pitää ottaa kuitenkin huomioon, että integroituminen vie aikaa ja että se on pitkä prosessi. Iällä on kuitenkin tässä asiassa myös merkitystä. Kun maahanmuuttaja on nuorempi, sitä helpompaa integroituminen on. Myös yhteneväisyydet kulttuurien välillä helpottavat tätä prosessia. (Pollari & Koppinen 2010, 21.)

Kotoutumiseen vaikuttavat monet tärkeät asiat. Yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne on vastaanottavalla maalla oltava kunnossa. Vähemmistöpoliittinen tilanne vastaanottavassa maassa pitää olla hyvä sekä maahanmuuttajien palvelujärjestelmä toimiva. Ei pidä unohtaa itse maahanmuuttajia sekä heidän omaa toimintaansa ja taustaansa. Loppujen lopuksi sillä on suurin vaikutus integraatioon ja sopeutumiseen uuteen maahan. Nuoren oma kyky sopeutua ja suhtautuminen uuteen vaikuttavat kotoutumiseen. (Forsander, Ekholm & Saleh 2004, 48; Pollari & Koppinen 2010, 20.) Kotoutumista voidaan edes auttaa monenlaisin keinoin valtaväestössä. Lainsäädäntöä parannetaan sekä selkeytetään samalla kun vastustetaan syrjintää. Maahanmuuttajille luodaan paremmat mahdollisuudet työllistymiseen ja muokataan asenteita, jotta valtaväestöä voisi oikeasti kutsua monietniseksi yhteiskunnaksi. Peruskaupunkisuunnittelulla ollaan myös edesauttamassa kotoutumista. Tärkeimpiä asioita, joilla voidaan vaikuttaa, on se, että maahanmuuttajien yhdistystoimintaa edistetään, annetaan heidän ääntensä kuulua ja luodaan palvelut sopiviksi monikulttuuriselle yhteisölle. (Forsander, Ekholm & Saleh 2004, 49 - 50.)

Etnisyys sanana ja aiheena nousee useasti esiin puhuttaessa ulkomaalaisista ja maahanmuuttajista. Monelle etnisyys tarkoittaa erilaisuutta, sitä, miten nähdään toinen ihminen tai ryhmä suhteessa itseensä. Etnisyys on helppo jakaa objektiiviseen sekä subjektiiviseen ulottuvuuteen. Objektiivisessa ulottuvuudessa puhutaan piirteistä, jotka voidaan helposti havaita. Tämä tarkoittaa muun muassa ihonväriä tai muita fyysisiä ominaisuuksia, kieltä, uskontoa, kulttuuripiirteitä sekä yhteistä alkuperää. Subjektiivisessa ulottuvuudessa etnisyys määritetään sillä, miten yksilö samaistuu johonkin tiettyyn ryhmään. Monesti etnisyys tai etninen ryhmä tulee hyvinkin kaukaa ja unohdetaan, että myös se valtaväestön ihmisrypäs on yksi etninen ryhmä. (Räty 2002, 44-45.) Kun kulttuurit kohtaavat ja samalla muuttuvat, tapahtuu muutoksia myös identiteetissä, arvoissa, käyttäytymisessä sekä ihmisten asenteissa. (Perttula 1999, 9.)

3 IDENTITEETTI

Jokaisella ikäryhmällä on omat kehitystehtävänsä. Nuoruudessa yksi keskeisimpiä kehitystehtäviä on identiteetin rakentuminen. Tyypillisiä kehitystehtäviä mitä nuoruuteen kuuluu, ovat itsenäistyminen, sosiaaliset suhteet, perheen perustaminen, koulutuksen hankkiminen sekä työelämään valmistautuminen. Nämä kehitystehtävät valmistavat nuorta aikuiselämän rooleihin ja siten kasvamaan myös omaan identiteettiinsä. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 50 – 52.)

Tony Dunderfelt (2011, 84 - 85) jakaa nuoruuden kolmeen vaiheeseen. Ensin on nuoruusiän varhaisvaihe, jossa noin 12 - 15-vuotiaana käydään läpi ihmissuhteiden kriisi. Silloin yleensä tulee varsinainen biologinen murrosikä. Protestoidaan vanhempia sekä muita auktoriteetteja vastaan ja luodaan ikätovereihin uudenlaisia ystävyys-suhteita. Nuoruusiän keskivaiheilla eli noin 15 – 18-vuotiaana koetaan jakso, joka tunnetaan identiteettikriisinä. Tämä sisältää erilaisia samaistumisia ja ihastumisia, minäkokeuksen selkiinnyttämistä, omien rajojen kokeilua sekä syvällisiä ihmissuhteita. Nuoruusiän loppuvaiheilla, joka yleisesti katsotaan tapahtuvan noin 18 - 20-vuotiaana, käydään läpi ideologinen kriisi. Nuorelle tulee seestymisvaihe. Hän pohtii omaa asemaansa maailmassa ja aloittaa itsenäisen elämän. Tästä siirrytään aikuistumisen vaiheeseen, joka menee yksilöllisesti eteenpäin.

Risto Vuorinen (1998, 201 - 232) puhuu nuoruudesta yksilöllisenä tapahtumana. Nuorella identiteetin kriisivaiheessa nuori tiedostaa, että on välttämätöntä irtautua vanhemmista ja tässä usein käytetään ikätovereita siirtymäobjekteina. On tärkeää löytää

oma identiteetti, jotta kykenisi ymmärtämään omaa itseään ja sitä, kuka oikeasti on ja mitä pitää sisällään. Nuori kykenee hyväksymään erilaisuutta, mitä voi ilmetä suhteessa vanhempien tai toverien odotuksiin. Identiteetin löytämisessä myös korostuu omien rajoitusten selkeämpi tiedostaminen ja hyväksyminen. Jokainen nuoruus on yksilöllistä, mutta erillisyyden ja oman erilaisuuden hyväksyminen ovat yksilöllisen minuuden ja selkeän identiteetin hyväksymisen sisäisiä ehtoja.

Kehitysvaiheita on ihmisellä läpi elämän. Kahdenkymmenen ikävuoden jälkeen kehitysvaiheen painopisteessä tapahtuu muutoksia ja huomio siirtyy yksilöllisyyden kehityksen eli minuuden puolelle. Menneisyydessä kohdatut asiat muovaavat henkilöä, mutta tulevaisuus ja aktiivisuus elämässä ohjaavat eteenpäin. Aikuisuuden alkutaipaleella etsitään sitä omaa paikkaa, missä juuri oman minän kyvyt ja taipumukset pääsivät esiin sekä käyttöön. (Dunderfelt 2011, 95.)

Erik H. Eriksonin mukaan yksilö tarvitsee vuorovaikutusta sosiaaliseen yhteisöön ja yhteiskuntaan, jotta eri kehitysvaiheissa ihmisen identiteetti ja koko minuus kehittyisi. Vuorovaikutus ja toiminta sosiaalisessa yhteisössä laajentaa yksilöllisyyden voimaa ja kehittää omaa identiteettiä. Carl Gustav Jungin mukaan nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa rakentuu ja kristallisoituu ihmisen persoonallisuus. (Dunderfelt 2011, 231 – 245.)

Itsensä etsiminen on prosessi, joka vie läpi elämän. Varsinkin elämän tärkeissä käännekohtissa ajatukset ja pohdinnat omasta minuudesta ja identiteetistä tulevat hyvin tärkeiksi. Yksi näistä käännekohdista on nuoruus, ja se on sitä aikaa, jolloin omaa identiteettiä etsitään. Keskeinen kehitystehtävä nuoruudessa on löytää oma identiteetti. (Miettinen 2009, 27 - 28; Rätty 2002, 169.)

3.1 Maahanmuuttajanuoren identiteetti

Nuoruudessa varsinkin maahanmuuttajanuorille on haasteellista se, kun muut nuoret käyvät läpi prosessia identiteetin rakentumisen kanssa kohti aikuisuutta, he rakentavat myös etnistä identiteettiään. Isoja kysymyksiä nuorelle ovat muun muassa sellaiset kuin mihin ryhmään samaistua sekä mitä arvoja tai asenteita omaksua. Ei ole väliä, onko tämä nuori asunut Suomessa vasta vuoden tai kymmenen vuotta, he kaikki ra-

kentavat identiteettiään monen kulttuurin välissä. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 52.)

Maahanmuuttajan identiteetissä mukana on suuri kulttuurinen pääoma, vaikka sitä taloudellista pääomaa ei aina olisikaan (Säävälä 2011, 67). Suomessa maahanmuuttajaa tulisi rohkaista ja tukea oman kulttuurinsa tuntemisessa ja arvostuksessa. Vaikka nuori on uudessa yhteiskunnassa, myös oman äidinkielen ylläpito on merkityksellistä ja kehittävää nuoren itsetunnolle sekä identiteetille (Nissilä, Vaarala, Pitkänen & Dufva 2009, 37 – 39.)

Varsinkin suomalaisessa yhteiskunnassa itsenäistyminen on nuoruuden yksi päätavoiteista. Tässä suhteessa maahanmuuttajanuoret ovat kuitenkin hyvin heterogeeninen ryhmä. Monesti tämä ei ole laisinkaan mikään suuri tavoite maahanmuuttajanuorelle, koska monet maahanmuuttajat elävät tiiviinä perheyhteisöinä, vaikka nuoret olisivat omatkin perheensä perustaneet. Nuorelle voi olla hankalaa edes suunnitella elämää irrallaan vanhemmista, jos hänellä sellaiset vielä ovat. Tämä näkyy usein muun muassa toiveissa koskien tulevaisuutta ja koulutusta. Vanhemmilla on hyvin tärkeä osa näiden toiveiden luomisessa. Tämän taustalla on yksilöllisen ja kollektiivisen kulttuurin ero. Maahanmuuttajilla voi olla hyvinkin erilainen kuva itsenäistymisestä kuin mitä suomalainen yhteiskunta olettaa. Maahanmuuttajaperheissä ei toivota varhaista itsenäistymistä. Siitä huolimatta nuorelta kuitenkin odotetaan tehtävien hoitoa ja vastuun kantoa perheessä. Tämä monesti tarkoittaa sitä, että perheen asioiden hoitaminen monesti menee etusijalle esimerkiksi koulusta. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 51.)

Riippumatta maahanmuuttajanuoren etnisestä ryhmästä, kun nuoret ovat yhdessä he muodostavat oman erityisen ryhmäidentiteettinsä ”me ulkomaalaiset”. Tämä on monesti suuri yhdistävä tekijä luodessaan uusia ihmissuhteita uudessa maassa. Pelkästään se tieto, että on asunut ulkomailla, antaa ”vastuun” ottaa kantaa erilaisuusasioihin sekä pistää pohtimaan omaa erityisyyttään. Tämä eroaa suuresti niin sanotun tavallisen nuoren elämästä. (Säävälä 2011, 68.)

Maahanmuuttajanuorelle perhe on suuri tuki uudessa maassa ja suhteet monesti läheisiä. (Säävälä 2011, 68). Ihmisen oma identiteetti on vahvasti sidoksissa siihen perheyhteisöön, johon hän kuuluu, ja siksi ilman perhettään saapunut maahanmuuttaja pitää perheen puuttumista hyvin voimakkaana menetyksenä ja kokee että tärkeä osa hänestä itsestään puuttuu (Alitolppa-Niitamo 1994, 53).

Maahanmuuttajanuorelle tunne omasta identiteetistä luo pysyvyyttä ja jatkuvuutta, ikään kuin vakauden omalle olemiselle. Nuori tuntee, että hän pysyy kuitenkin samana henkilönä, vaikka mitä tapahtuisikin ja missä tahansa ympäristössä tahansa. Oman identiteetin kokeminen luo myös sen tunteen nuorelle että muut ihmiset kokevat myös hänet samanlaisena kuin hän itse kokee, riippumatta ajasta tai paikasta. (Alitolppa-Niitamo 1994, 41 - 42.)

Maahanmuuttajan identiteetissä tärkeä osa on minäkuvalla ja itsetunnolla. Itsetunnon on todettu olevan yhteydessä henkiseen hyvinvointiin ja jaksamiseen kun sopeutuu uuteen maahan. (Liebkind & Jasinskaja-Lahti 2000, 113 - 114.) Oman identiteetin ylläpitäminen on hyvin hankalaa, jos kokee olevansa aivan yksin ja siten myös uuden ympäristön luoma kuva itsestä on vaikea hyväksyä. Tämä voi olla aiheuttamassa identiteettikriisiä. Nuori maahanmuuttaja ei ole enää varma siitä, kuka on tai millainen todella on, vaan suuri epävarmuus kalvaa. Tämä on vaikeuttamassa nuoren kotoutumista. (Alitolppa-Niitamo 1994, 43.)

Maahanmuuttajanuoren identiteetissä korostuu se oman etnisyyden kokeminen ja kulttuurin säilyttäminen myös uudessa yhteiskunnassa, koska sillä on vaikutusta identiteetin muovaamiseen. Sopeutuminen uuteen kulttuuriin on toinen merkittävä tekijä vaikuttamassa nuoren identiteettiin ja tämä prosessi vie aikansa, vuosiakin. Kolmas merkittävä tekijä on yhteisöön kuuluminen. Yksinäisyys sekä sosiaalinen eristäytyminen ovat yleisiä ongelmia maahanmuuttajien parissa ja tästä syystä yhteisöllisyyteen pitää myös panostaa ja tukea. (Alitolppa-Niitamo 1994 , 44 – 95; Nissilä ym. 2009, 40 .) Nämä kaikki kolme osa-aluetta ovat viemässä kohti kotoutumista ja laajempaa omaa itsensä tuntemista ja ovat suuria vaikuttavia tekijöitä kun puhutaan maahanmuuttajanuoren identiteetin tukemisesta vieraassa yhteiskunnassa.

3.2 Oman etnisyyden kokeminen

Identiteettiä rakennetaan kahdessa eri tasossa. Lapsuuden identiteetti vaihtuu aikuisuuden identiteetiksi. Sitten etnistä identiteettiä rakennetaan oman kulttuurin ja valtakulttuurin keskellä. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 32.)

Eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa vaihtelee nuoruusiän kesto tai erilaiset kehitystehtävät sekä se, minkä ikäisenä asioita tehdään tai missä järjestyksessä. Tästä syystä, kun kaksi erilaista kulttuuria kohtaa, nuori on ison tehtävän edessä, kun miettii, miten

kantaa ja hoitaa erilaiset odotukset, joita häneen luodaan. Ne voivat olla ristiriitaisia, riippuen varsinkin omasta lähtökulttuurista ja siitä kulttuurista, johon on siirtynyt. Nuori tekee aktiivisesti töitä löytääkseen sen oman paikkansa ja käy jonkinlaista vuoropuhelua sekä oman yhteisönsä että muun ympäristön kanssa erilaisista tavoista ja malleista. Nuori ei suoraan ota itsellensä vanhempiansa luomia kulttuurimalleja tai ime omien kavereiden tai edes suomalaisten nuorten tapoja sekä asenteita. Nuori koittaa löytää niin sanotun kultaisten keskitien joka sopii hänelle itselleen. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 50 - 51.)

Maahanmuuttajanuori voi olla sellainen, että on itse syntynyt Suomessa ja kokee olevansa suomalainen, mutta kuitenkin joutuu käymään erilaiset taustojen selvitykset muille ihmisille ihan vain siitä syystä, että ihonväri on erilainen ja vanhemmat ovat ne henkilöt, jotka tuon maahanmuuton ovat konkreettisesti kokeneet. Ympäristö helposti näkee nuoren itsensä maahanmuuttajana eikä valtaväestön jäsenenä ja siten määrittelee tämän nuoren hyvin pitkälle maahanmuuton kysymysten kautta ilman että tietää laisinkaan nuoren taustoista. Nuori itse voi kuitenkin kokea olevansa jotain ihan muuta, kuten olevansa täysin suomalainen ja se, että häntä pidetään maahanmuuttajana on hyvin outoa ja erikoista. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 52.)

Toisen polven maahanmuuttajille on haasteellista löytää oma etninen identiteetti. Valtaväestö näkee heidät maahanmuuttajina, vaikka he eivät koskaan ole asuneet siellä vanhempien lähtökulttuurissa, vaan valtakulttuurin keskellä. Nuoren oma suhde vanhempiansa lähtökulttuuriin ei aina ole kovin vahva, koska nuorilla ei ole juurikaan henkilökohtaista kokemusta tuosta kulttuurista. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 33.)

Nuori joka kuuluu vähemmistöryhmään, joutuu itsestään riippumatta helposti määritellyksi kulttuuristen ominaisuuksien kautta, jotka liitetään etnisiin vähemmistöryhmiin. (Forsander, Ekholm & Saleh 2004, 22). Yksilön kokemukset vaikuttavat hänen kulttuuriseen identiteettiinsä, mutta eivät kokonaan määrää sitä (Rautio & Saastamoinen 2006).

Koululla ja perheellä on tärkeä merkitys monikulttuurisen nuoren etnisen identiteetin tukemisessa (Haasjoki & Ollikainen 2010, 39). Etniset ryhmät ja niiden jäsenet pitävät kiinni erilaisista asioista. Asioista jotka ovat eri ryhmille tärkeitä ja mitä he haluavat ylläpitää. Kuitenkin on yksi asia ylitse muiden, joka näkyy myös eniten suomalaisessa katukuvassa ja jonka tämä valtaväestö on itsellensä ominut, ja se on etninen ruo-

ka. (Forsander, Ekholm & Saleh 2004, 21.) Psykkinen hyvinvointi on erittäin tärkeää kaikille ihmisille. Kontaktit ihmisiin, jotka tulevat samasta maasta tai kulttuurista ovat hyvin tärkeitä, jotta psykkinen hyvinvointi pysyy hyvänä. Tämä myös edesauttaa pitämään yhteyttä omaan historiaan ja taustaan. Vaikka ollaan uudessa kulttuurissa kaiken uuden ympärillä, omaa jaksamista edesauttaa se, että on ympäröity laajalla oman etnisen ryhmän tuella. Nuori voi kokea olevansa osa isompaa ryhmää ja saa apua erilaisiin ongelmiin uudessa kulttuurissa mikä myös edesauttaa sopeutumista, identiteetin löytymistä ja oman paikan löytymistä. Kun on lähellä omaa etnistä vähemmistöä, saa pidettyä kiinni myös omista juurista samalla, kun laittaa juuria uuteen kulttuuriin. Kun nuori tulee maahan ja uuteen paikkaan, perheen kanssa tai yksin, olisi tärkeää hänelle löytää kontakteja paikallisista etnisistä yhdistyksistä, neuvontapisteiltä tai saada yhteys omaan etniseen yhteisöön tai kenties etnisille asuinalueille. Sosiaalisen tuen tarjoajia löytyy ympäri Suomen kuin myös paikallisesti. (Alitolppa-Niitamo 1994, 54).

Jokaisella ihmisryhmällä on etninen tausta ja identiteetti. Myös valtaväestöllä. Tämä kaikki koostuu erilaisista tavoista, erilaisiin ryhmiin kuulumisista tai samaistumisista. Valtaväestössä opettajilla on suuri rooli siinä, millaisia asenteita he tuovat esille koulumaailmassa nuorille, koska se vaikuttaa nuorten suhtautumiseen muihin nuoriin, jotka tulevat erilaisista kulttuureista. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 39.)

Etnisyyden kokeminen, ja tietäminen mihin ryhmään kuuluu ja mistä tulee, vaikuttaa vahvasti siihen miten tuntee oman identiteettinsä. Perustarpeemme on kuulua johonkin ryhmään ja myös tuntee jatkuvuutta, että oma kulttuuri saa jatkua omissa jälkeläisissä kuin myös itsessä se vanhempien kulttuuri. (Alitolppa-Niitamo 1994, 44.)

Kun nuori tulee lähtömaasta uuteen maahan ja kulttuuriin, olisi suotavaa että nuoret voisivat löytää ja tavoittaa muita samanikäisiä samasta etnisestä ryhmästä. Löytäkseen oman identiteettinsä uudessa maassa helpottuu, kun pääsee näkemään mallia muilta jo saman kokeneilta nuorilta. Heiltä voi kysyä neuvoa erilaisissa tilanteissa, koska moni aiemmin tullut on mitä luultavimmin kokenut samanlaisia ongelmia tai tilanteita, joihin uudet tulleet voivat joutua. Kuitenkaan vaikka pitää kontaktia yllä oman etnisen ryhmänsä jäseniin, ei pidä unohtaa ottaa yhteyttä uuteen kulttuuriin ja sen nuoriin. (Alitolppa-Niitamo 1994, 99.)

Etnisellä identiteetillä on yhteys sopeutumisprosessiin. Se, miten identiteettinsä kokee, vaikuttaa siihen, kuinka helposti tai vaikeasti sopeutuu yhteiskuntaan ja löytää oman

paikkansa. (Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2000, 130.) Eläminen monen kulttuurin keskellä ja se, että monta kulttuuria näkyy perhe-elämässä, on merkityksellistä kehitykselle. Jotta identiteetin voisi kokea hyvänä, täytyy omiin juuriin osata asennoitua positiivisesti ja kokea ne hyvänä asiana. Kokea että monikulttuurisuus on tärkeä voimavara, joka kehittää nuorta kohti vastuullisempaa aikuisuutta. (Alitolppa-Niitamo 1994, 98.)

3.3 Sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Sopeutuminen alkaa siitä hetkestä lähtien kun nuori tulee uuteen yhteiskuntaan ja lähtee siitä eteenpäin. Sopeutuminen tarkoittaa myös sitä, että nuorella on jatkuva kontaktipinta yhteiskuntaan ja pystyy pitämään tätä kontaktia yllä. Varsinkin alussa elämä uudessa kulttuurissa voi kriisiytyä ja on haasteellista sopeutua uuteen maahan. Kuitenkin kun prosessin saa käyntiin, voi se olla elämää hyvinkin rikastuttavaa. (Pollari & Koppinen 2011, 20, 36 - 37.)

Maahanmuuttajanuoren perhe on vaikuttamassa omalta osaltaan sopeutumiseen. Perhe voi odottaa jo melko varhaisessa vaiheessa nuorelta aikuiselämän rooleja, kuten perheestä huolehtimista tai oman perheen perustamista. Nuoren on tärkeä valita, mikä on hänelle tärkeää ja ensisijaista: perustaa perhe vai hankkia ammatti ja käydä koulut loppuun. Keskeinen asia on että nuori pystyisi sovittamaan erilaiset odotukset mitä häntä kohti on luotu ja oikeasti saavuttaa asioita jotka mahdollistavat toiminnan yhteiskunnassa aikuisena ja ylipäättään yhteiskunnan jäsenenä. Tässä haaste maahanmuuttajanuorelle on se, että tukijoukkoja ei aina ole tarpeeksi ja ympärillä ei ole ketään jolta voisi katsoa mallia kuinka selvitä haasteita ja yhteiskunnan odotuksista. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 51.)

Ihmisillä, jotka työskentelevät maahanmuuttajanuorten parissa on merkittävä rooli tukea ja kannustaa nuoria pitämään yllä heille itsellensä merkittäviä asioita. Tärkeitä asioita voivat olla erilaiset taidot, harrastukset, ystävyys-suhteet, luovuus, uskonto, oman kulttuurin perinteet tai elämänarvot. Kun elämässä saa pitää lähellä ja kokea niitä itselle merkityksellisiä asioita, se samalla vähentää stressitekijöitä elämässä, koska ne tuovat iloa ja jaksamista erilaisten elämänvaiheiden ja sopeutumisten keskellä. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 35.)

Kielitaito on hyvin tärkeä sopeutumisen kannalta ja myös sen kannalta, että löytää paikkansa yhteiskunnasta. Kielen avulla tulee toimeen ja saa hoidettua asioita. Maahanmuuttajilla kielitaidon puute helposti koetaan isoksi esteeksi sille että voisi sopeutua hyvin uuteen maahan ja kulttuuriin. Mitä paremmin maahanmuuttaja oppii uuden maansa kieltä, sitä paremmin sopeutuminen lähtee käyntiin. (Alitolppa-Niitamo 1994 , 51; Pollari & Koppinen 2011, 20.) Maahanmuuttajien sopeutumista vaikeuttaa valtaväestön etnosentrisyys eli kansakeskeisyys. Siinä omaa ryhmää pidetään toista parempana, sekä kaikki suhtautuminen uuteen kulkee epäluulon ja vihamielisyyden kautta. Tämä johtuu vähäisestä kanssakäymisestä erilaisten ryhmien kanssa. Uskotaan, että kun erilaisten ryhmien välillä on vuorovaikutusta, se poistaa ennakkoluuloja sekä vääriä asenteita. Yhteistyö eri ryhmien välillä on erittäin tärkeää. (Forsander, Ekholm & Saleh 2004, 23.)

Eläminen kahden erilaisen kulttuurin keskellä voi olla nuorelle suurikin haaste, mutta toisaalta myös suuri voimavara. Asioihin ja tilanteisiin pystyy puuttumaan eri näkökulmista ja siten oleminen erilaisten ihmisten kanssa toimii hyvin, verrattuna siihen jos ei olisi kokemusta erilaisista kulttuureista. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 33.) Kun maahanmuuttajanuori sopeutuu uuteen kulttuuriin, se vaatii sopivan tasapainon löytämistä. Sopeutuminen tapahtuu asteittain ja tukea tarvitaan varsinkin sosiaalisen tuen takaamiseksi. Jotta kehitystä tapahtuisi sopeutumiseen asti, pitää tämä turvata löytämällä oikeat tukimuodot. (Alitolppa-Niitamo 1994, 54.)

Uusi kokemus maahanmuuttajalle voi olla myös se, että kun tulee uuteen maahan, huomaakin kuuluvansa ryhmään, joka on vähemmistönä yhteiskunnassa, vaikka on itse juuri saapunut maasta, jossa on ollut osa valtaväestöä. Sopeutumista ei edistä havaitseminen vihamielisestä asenteesta heitä kohtaan. Kun on uudessa ympäristössä uutena, erinäköisenä ja avuttomana, se ei mitenkään helpota sopeutumisprosessia. Melko yleisiä kokemuksia, joita maahanmuuttaja kokee tullessaan uuteen maahan, ovat yksinäisyys ja sosiaalinen eristäytyneisyys. Suurin riski on niillä maahanmuuttajilla, joille ei ole muodostunut selkeää omakuvaa, identiteettiä ja kuuluvuuden tunnetta uudessa maassa ja yhteisössä. (Alitolppa-Niitamo 1994 , 51 – 53.)

Kontaktien luonti valtakulttuurin jäsenten ja maahanmuuttajanuorten välillä on tärkeää ja tukee sopeutumista uuteen kulttuuriin. Kun valtakulttuurin jäsen ja maahanmuuttajanuori ystävästyt, tämä vähentää ennakkoluuloja toisten kulttuureita ja elämäntapo-

ja kohtaan. Tätä kautta molemmat henkilöt oppivat toisesta kulttuurista uusia asioita ja saavat enemmän tietoa. Tieto helpottaa sopeutumista ja myös yhdistämään useampi kulttuuri yhteen. Ystävyyssuhteen luomisen kautta näkee myös oman kulttuurinsa ja tapansa uusin silmin ja siten voi vaikuttaa toisen ennakkoluuloihin kertomalla miksi asioita tehdään tai ollaan tekemättä. Kontaktien luominen ihmisten kanssa, jotka ovat toisesta kulttuurista, vaikuttaa omiin asenteisiin ja toimintamalleihin. (Liebkind, Haaramo & Jasinskaja-Lahti 2000, 58.)

Se, mitä sopeutuminen todella vaatii, ei aivan maahanmuuton alkuvaiheissa näy. Todellisen kuvan sopeutumisen vaatimuksista näkee vasta vuoden parin maassa olon jälkeen. Oleskelun pitää olla pidempikestoista, ei vain lyhyt oleskelu, jotta maahanmuuttajan voi toden teolla alkaa pohtimaan omia roolejaan sekä uuden yhteiskunnan luomia vaatimuksia maahanmuuttajille. Varsinkin kulttuurierot voivat hämmentää maahanmuuttajaa, ja sopeutuminen vaatii aikaa. Kaikki ei tapahdu hetkessä. (Alitolppa-Niitamo 1994, 51.)

3.4 Yhteisöön kuuluminen

Maahanmuuttajanuori elää monessa eri ympäristössä, mikä yleensä tarkoittaa sitä, että niissä hänellä on erilaisia rooleja. Nuori itse tekee valintansa siitä, mihin itsensä sijoittaa. Arvot, jotka tulevat kodin ulkopuolelta tai kotoa perheeltä, voivat olla hyvinkin erilaisia toisistaan. Nuori voi kokea suurtakin painetta siitä, miten löytää tasapaino ja tehdä valintoja oman elämänsä kohdalla. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 51.)

Sosiaalinen verkosto ja se, millaiseksi verkosto muodostuu, ovat hyvin tärkeitä nuorelle. Erittäin keskeistä on, että nuorella on ystävyyssuhteita sekä kontakteja samanikäisten kanssa. Nykyaikana moni nuori kärsii yksinäisyydestä. Hyväksynnän saaminen muilta voi olla joskus haasteellista ja se saattaa johtaa siihen, että nuori ajautuu ei-toivottuun seuraan. Maahanmuuttajaperheissä vanhempien joilla ei ole niin paljon uuden maan kielitaitoa, voi olla hankalaa seurata oman nuorensa vapaa-ajan viettoa tai millaisten kavereiden kanssa oma lapsi liikkuu. (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 52.)

Minuus ja identiteetti eivät ole itsestään selviä ja muuttumattomia vaan ne ovat jatkuvasti yhteydessä sosiaaliseen kanssakäymiseen, jota yksilö käy toisten kanssa. Koska itsen lisäksi palautetta saadaan jatkuvasti myös muilta, identiteetti on jatkuvasti muu-

tospaineiden kohteena mitä laajempaa ja moninaisempaa palautetta hän saa ja joutuu käsittelemään. Identiteettiä ylläpitävät mekanismit tekevät mahdolliseksi sopeutumisen monenlaiseen ympäristöön ja erilaisiin ihmisiin. Elämästä voi tulla seikkailu tai löytöretki sekä maailmaan että itsensä tuntemiseen, ja siten sisältää uusia mahdollisuuksia. (Suoninen ym. 2010, 140.)

Kaikki haluavat kokea sen, että heidät hyväksytään. Ensisijaisen tärkeää se on maahanmuuttaville nuorille, koska nuoruuteen varsinkin kuuluu sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen ja se, että on osana ryhmää. Hyvä on kuulua ryhmään valtaväestön jäsenen kanssa, mutta oma ja tärkeäkin roolinsa on sillä, että löytää paikkansa oman kulttuurinsa yhteisössä ja sen jäseniltä saamassa tuessa kun sopeutuu uuteen maahan. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 34.) Useimmilla maahanmuuttajilla on ainakin joitain sosiaalisia suhteita omien maanmiestensä kanssa. Saman kulttuuritaustan pohjalta on helppo seurustella: kun on kuultu samoja lastenloruja ja tarinoita, ihailtu samoja laulajia ja laulettu samoja lauluja, silloin on myös helppo seurata toisen ajatuksenkulkua ja assosiaatioita ja ymmärtää sanaleikit, vihjaukset ja kaksoismerkitykset. Kun on yhteinen menneisyys, on myös paljon mitä ei tarvitse selittää. (Alitolppa-Niitamo 1994, 53 - 54).

Haasjoki & Ollikainen (2010, 32 - 39) puhuvat integroituneiden maahanmuuttajien halusta vaalia omaa kulttuurista alkuperäänsä uudessa yhteiskunnassa mutta kuitenkin samalla luoda yhteyden valtakulttuurin jäseniin. Integraation onnistumisella on havaittu olevan vaikutusta ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin.

Ihmisen perustarve on päästä vuorovaikutukseen toisten kanssa (Pollari & Koppinen 2010, 28). Viettämillä aikaa samanikäisten tovereiden kanssa nuori saa kokemuksia ja tunteita yhteenkuuluvuudesta ja turvasta. Varsinkin maahanmuuton alkutaipaleella ja myös myöhemmissä vaiheissa maahanmuuttajanuoret hakevat toisistansa tätä turvaa ja yhteenkuuluvuutta, koska he jakavat samantyyllisiä kokemuksia ja pystyvät siten samaistumaan toisiinsa ja puhumaan esimerkiksi kokemastaan rasismista tai epäluuloisuudesta heitä kohtaan vain siksi koska ovat ulkomaalaisia. (Räty 2002, 169.)

Jos nuoret viettävät aikansa vain kotona, eivät he kohtaa samanikäisiä. Monet kontaktit löytyvät juuri kodin ulkopuolelta erilaisista harrastuksista ja ajanvietoista. Nykyaikana nuoret pystyvät olemaan myös ryhmissä, joissa on niin valtaväestön jäseniä kuin maahanmuuttajiakin, eivätkä he katso ihonväriä tai kieltä, vaan heitä yhdistää

globaalimmat asiat kuten musiikki tai harrastukset. Erilaisuuden takia tässäkin maassa on paljon maahanmuuttajanuoria, joita kiusataan koulussa, ja heidän on vaikea löytää uusia tovereita, varsinkaan valtaväestön jäsenistä. Oman paikan löytämistä uudessa yhteiskunnassa edesauttaa osallistuminen erilaisiin toimintoihin kouluajan ulkopuolella. Tämä helpottaa myös kontaktien luomista valtaväestön nuoriin, kuin myös muihin ikäryhmiin. (Räty 2002, 169 – 170.)

Jotta ihmisten ennakkoluuloihin voitaisiin vaikuttaa, pitäisi vaikuttaa ryhmien väliseen kontaktiin. Ryhmien välinen kontakti on hyvin tärkeä vaikuttava tekijä ennakkoluuloissa. Tärkeää olisi kontakteja luodessa myös saada sosiaalista ja instituutionaalista tukea, jotta kontaktit voisivat onnistua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pitäisi olla mahdollisuus luoda kontakteja ihmisten kesken, jossa osallistujilla on tasavertainen asema. Kontaktien luomisessa tärkeää on se että niitä olisi riittävän usein ja myös pitkäikäisiä, jotta voitaisiin luoda mielekäs läheinen suhde ryhmien edustajien kesken. Ennakkoluulot monesti lisääntyvät silloin kun ryhmien jäsenet ovat eriarvoisessa asemassa tai toisen ryhmän jäsenen sosiaalinen status on alempi. Tästä syystä tasa-arvoisuus on hyvin tärkeää ja siten edesauttaa ennakkoluulojen hälventämisessä. (Liebkind, Haaramo & Jasinskaja-Lahti 2000, 57 - 58.)

Ehkäistäkseen maahanmuuttajanuorten akkulturaatio-ongelmia on tärkeää, että nuorilla olisi hyvät perhesuhteet. Löytääksensä oman mallinsa ja strategiansa siitä, miten sopeutuminen uudessa kulttuurissa tulee menemään, tulee nuorten kokea turvallisuutta ja sitä, että heillä on hyvät suhteet perheenjäseniinsä. Uuteen kulttuuriin ja valtaväestön pariin sopeutuminen tulee tapahtumaan paljon paremmin, kun nuori kokee saavansa tukea perheeltään. (Liebkind & Jasinskaja-Lahti 2000, 112.) Oman perheen tuki ja suoja on olennaisen tärkeä sopeutumisen ja monien koettujen menetysten aiheuttamisen psyykkisten rasitteiden voittamiseksi (Alitolppa-Niitamo 1994, 92).

4 ROOTS-PROJEKTI

4.1 Suunnittelu

Opinnäytetyön suunnittelu lähti liikkeelle syksyllä 2010 pienestä ideasta, jossa halusin saada maahanmuuttajanuorten äänen kuuluviin sekä olla tukemassa heidän sopeutumistaan uuteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Tästä ideasta käsin olin jutuissa Kouvolan Maahanmuuttajapalveluiden silloisen koordinaattorin kanssa, joka innostui aiheesta,

koska tarvetta on kuulla nuorten omaa ääntä siitä, miten heitä voisi parhaiten tukea kotoutumisessa. Tämä projekti sai jo alkuvaiheessa nimen Roots-projekti, joka kuvastaa niitä juuria, jotka ovat vaikuttamassa identiteettiin ja kaikkeen siihen, mitä se tuo tullessaan. Tämä antaa hyvän pohjan tälle opinnäytetyölle.

Suunnitteluvaiheen alussa täytyi lähteä kartoittamaan ja pohtimaan monta asiaa. Kuinka tehdä laajasta aiheesta selkeä työ, josta voisin saada selkeitä tuloksia. Toiminnallisen opinnäytetyön mallin valitsin tätä projektia varten juurikin sen takia, että ollaan tekemisissä nuorten kanssa. Tekeminen ja toiminnallisuus toimivat paremmin ja kun käsitellään ja puhutaan haasteellisistakin asioista ja aiheista, se luonnistuu hyvin tekemisen kautta ja tässä kohtaa siis erilaisia menetelmiä käyttämällä.

Suunnittelussa mietin myös muun muassa sitä, miten työntekijät, jotka työskentelevät maahanmuuttajanuorten kanssa, saisivat oikeasti kuulla näiden nuorten oman äänen. Tästä syystä nuoret ovat työskennelleet yhdessä kanssani tämän projektin parissa. En ole ollut vain havainnoimassa heitä, vaan olemme yhdessä pohtineet ja käyneet keskusteluita asioista. Toinen syy tähän nuorten kanssa yhdessä työskentelyyn on myös se, että vaikka itse olen kokenut maahanmuuttajana olemisen roolin muissa maissa, mutta en itse kuitenkaan ole maahanmuuttaja tässä maassa ja yhteiskunnassa. En osaisikaan yksin pohtia, miten maahanmuuttajana olemista tässä muille vieraassa yhteiskunnassa voidaan tukea. Toteutuksen yhteydessä olemme yhdessä keskustelleet aiheista, jotka ovat olleet esillä tapaamiskerroilla ja myös käyneet läpi, ovatko valitsemani menetelmät toimineet näiden tapaamiskertojen aiheiden läpikäymisessä ja ymmärtämisessä, jotka liittyvät juurikin tähän identiteetin tukemiseen.

Tärkeä kysymys työssäni myös oli se, keitä tähän otan mukaan kanssani ja millaisen ryhmän kanssa lähdän kartoittamaan tätä identiteetin tukemista. Suunnitteluvaiheen alussa jo kartoitin kaikki syksyllä 2010 Kouvolan Maahanmuuttopalveluiden listoilla olleet 15 – 25-vuotiaat ja tarkoitukseni oli tavoittaa heidät kaikki ja kutsua mukaan projektiin. Pian kuitenkin ymmärsin, että tulokset ja analysointi olisi hankaloitunut sekä projektin organisointi olisi ollut kaaosmaista niin suuren henkilömäärän kanssa työskennellessä. Tämä ikäryhmä on erittäin suuri ryhmä Kouvolan Maahanmuuttopalveluissa, ja syksyllä 2010 heitä oli reilu 100 kappaletta listattuna asiakkaaksi. Päädyin sellaiseen ratkaisuun, että ottaisin projektiin mukaan noin 4 – 6 nuorta, jotka ovat olleet maassa melko saman aikaa, sekä jos mahdollista, nuoret tulisivat melko samalta

alueelta. Tämä loisi hyvän pohjan laadulliselle tutkimukselle sekä helpottaisi tulosten läpikäymistä. Valintani tehdä projekti näin helpotti itseäni ja projektin suunnittelua huomattavasti, koska organisoitava ryhmä oli helpompi käsitellä kuin olisi ollut suuren ryhmän kanssa.

Suunnittelin tavoittavani projektiin nuoria kutsukirjeellä, mutta halusin varmistaa osallistujien osallistuvuuden, joten päädyin kutsumaan nuoria henkilökohtaisesti kasvotusten ja tästä syystä ei ole olemassa varsinaista kutsukirjettä. Henkilökohtaiset käynnit jokaisen kuuden nuoren luona mahdollistivat paremman ymmärryksen nuorille itselleen, miksi tätä opinnäytetyötä tehdään, mikä siinä on tavoitteena ja miten se auttaa niin tekijää sekä heitä itseään, kun pääsevät vaikuttamaan asioihin sekä tuomaan mielipiteitään esille nimettömästi. Tärkeää oli tuoda esille, että nuoret yhdessä tekevät kanssani tätä työtä, koska itse en ole maahanmuuttaja ja pystyn yksin vain rajoittavasti tuomaan havaintoja sekä ajatuksia esille. Nuorten oli tarkoitus yhdessä kanssani tehdä tätä projektia. Varmasti tämä vaikutti osaltaan siihen, että myös kaikki kutsumani nuoret suostuivat lähtemään mukaan projektiin kanssani.

Valitsin nuoret ryhmästä, joka oli kesään 2011 mennessä viettänyt Suomessa jo noin vuoden, eli heillä oli tätä niin sanottua kotoutumisprosessia jo reilu vuosi takanapäin. Heillä siis jo pieni tuntuma siihen, miten nämä projektissa esille tuodut pääkohdat ovat lähteneet liikkeelle ja millaisia asioita niiden kautta tulee esiin. Tunsin myös heidät itse henkilökohtaisesti, olin päässyt näkemään heidän kotoutumistaan alkumetreiltä saakka ja ymmärrettiin että työskentely tutun henkilön kanssa olisi helpompaa myös nuorille itselleen. Asioista pystyttäisiin puhumaan suoraan ja oikeilla nimillä ilman ujoutta tai vaivautuneisuutta. Ei tarvitsisi enää luoda luottamuksellista sidettä, kun sellainen jo oli hankittu.

Opinnäytetyön keskeisenä osa-alueena on identiteetti, joka on hyvin laaja alue. Tämän työn yhteydessä, kun työ on maahanmuuttajanuoria varten, tietysti keskeisempänä identiteetin osa-alueena oli toki maahanmuuttajan identiteetti josta löytyy uusia ulottuvuuksia. Tutkiessani tätä identiteettiasiaa löysin maahanmuuttajan identiteetistä kolme erittäin tärkeää asiaa, jotka nousevat esille puhuttaessa maahanmuuttajan identiteetistä ja sen tukemisesta, ovat oman etnisyyden kokeminen, sopeutuminen uuteen kulttuuriin sekä yhteisöön kuuluminen. Näiden kolmen kriteerin pohjalta oli tarkoitus lähteä työstämään projektia sekä tapaamiskertojen aiheita ja sitä, millaisia menetelmiä

tulisi tai olisi hyvä käyttää. Mietin, että miten saisin nämä vaikeiksikin asioiksi luetellut aiheet hyvin esille nuorten kanssa, millaiset menetelmät olisivat toimivia näiden aiheiden tueksi ja miten myös aihealueet kronologisesti menisivät eteenpäin. Jatkossa kun muut käyttävät materiaalia olisi siitä selkeää hyötyä, kun tietää, missä järjestyksessä asioista on hyvä puhua. Aiheet löysivät oman runkonsa ja järjestyksensä melko luonnollisesti.

Suunnittelussa tärkeää oli myös pohtia itse tapaamiskertoja. Tapaamisten määristä ja kertojen pituudesta. Menetelmistä tapaamiskertoihin liittyen piti ottaa huomioon myös sellaisten menetelmien käyttö, joka mahtuisi tapaamiskerran sisään ja olisi myös helppo ymmärtää ja siten käyttää nuorten kanssa, joilla ei vielä ole täysin kielitaitoa tai kielitaito on vielä alkeellista. Piti myös ottaa huomioon tulkinkäyttömahdollisuus, joka varmistaisi sen, että kaikilla osallistujilla olisi täysi ymmärrys siitä, missä mennään jokaisella tapaamiskerralla. Millaisista asioista puhutaan ja tärkeimpänä se, että jokainen voisi puhua suoraan sydäimestä ajatuksiaan ilman että kieli olisi muurina asioiden esittämiselle.

Suunnitteluvaiheessa mahdollisiksi menetelmiksi mitä työssä voisi käyttää nousivat ehdolle sukukartan, mindmap, Creative Journal – luovan kirjan teko, tulevaisuuden suunnittelu sekä haastattelu, jotka myös pääsivät koekäyttöön tähän projektiin.

Tapaamiskerroille olisi ollut mahdollista saada käyttöön myös Kouvolan Maahanmuuttopalveluiden tiloja, mutta jo suunnitteluvaiheessa havaitsin ja nuorten kanssa yhdessä keskusteltuani, että parasta olisi saada rento ilmapiiri, joka toimisi kaikille ja paikalle olisi myös helppo tulla. Projektin luonne kuitenkin ei ole liian virallinen, joten toimisto ei ehkä antaisi nuorille tilaisuutta olla oma itsensä vaan kaikin keinoin jo suunnitteluvaiheessa halusimme luoda jokaiselle mahdolliselle osa-alueelle rennon tunnelman, joka mahdollistaisi hyvän projektin ja sen että nuorilla itsellään olisi mukavaa niin projektissa kuin myös sen jälkeenkin.

4.2 Toteutus

Opinnäytetyön Roots-projektin itse toteutus tapahtui kesällä 2011, heinäkuun alusta elokuun loppuun keskiviikkoisin alkuillasta klo 16 – 18 välisenä aikana. Tämä projekti tuli sisältämään yhteensä kuusi tapaamiskertaa, joista viittä kertaa käsittelen opinnäytetyössäni. (Liite 1). Projekti toteutettiin niin, että kaikilla osallistujilla oli mahdol-

lista osallistua koulunkäynnin ohessa tähän projektiin, tästä syystä alkuillasta tuo tapaamisaika. Kahden tunnin kestävä tapaaminen koettiin hyväksi. Siinä ajassa pääsee käsittelemään aiheita, mutta se ei kuitenkaan ole liian pitkä aika. Toteutusympäristöksi päätyi erään projektissa mukana olleen nuoren koti, joka oli vapaana tapaamisaikoina. Koska hän tätä itse tarjosi meille ja se sopi kaikille projektissa mukana olleille, otimme tarjouksen vastaan. Jälkikäteen voi todeta että kodinomainen tunnelma varmasti on ollut edesauttamassa tapaamisten hyvää henkeä ja mukavaa ajatustenvaihtoa sekä yhteistä työskentelyä.

Jokaisella tapaamiskerralla oli oma teemansa, koskien tietysti identiteettiä ja maahanmuuttajanuoren identiteetin kolmea erityisosa-aluetta, jotka tulevat esille tässä projektissa. Jokaisella tapaamiskerralla käytettiin tukena valittua menetelmää, jonka ideana oli auttaa tutustumaan omaan identiteettiinsä ja omaan itseensä ja omaan etnisyyteensä ja sitä kautta myös edesauttaa nuorta sopeutumaan uuteen kulttuuriin, uusiin tapoihin samalla pitäen yllä kiinni omista juurista ja kulttuurillisista tavoista, jotka ovat tulleet mukana nuoren lähtömaasta. Menetelmän toisena ajatuksena oli myös tukea ja helpottaa käsiteltävän aiheen käsittelyä. Kun puhutaan esimerkiksi sopeutumisesta tai identiteetistä, niin se itsessään vain keskustellessa voi tuntua haasteelliselta edes ymmärtää mutta kun asiaa käsittelee toiminnan kautta, on tilanne aivan erilainen ja asian ytimeen pääsee aivan toisella tavalla.

Jokainen tapaamiskerta kulki melkein samanlaisen kaavan mukaan. Alussa tutkittiin aihetta yhdessä, avattiin erilaisia käsitteitä tai sanoja, jotka olivat haasteellisia ymmärtää ja sitten käytiin keskustelua aiheista ja siitä millaisia ajatuksia ne herättävät. Jokainen sai mahdollisuuden puheenvuoroon. Illan päätteeksi tehtiin aina yhteenveto aiheesta ja vähän jo valmistauduttiin seuraavaan kertaan, ja siihen mitä aihe tulisi käsittelemään.

Läsnäolo kaikilla osallistujilla ei ollut sataprosenttista, mutta kuudesta henkilöstä melkein joka kerta oli vähintään neljä paikalla, ja se on jo mielestäni todella hyvä lopputulos. Ennen jokaista tapaamiskertaa muistutin ryhmän jäseniä tulevasta tapaamisesta ja siitä, että he ovat paikalla. Vastavuoroisesti myös ryhmän jäsenet muistivat kertoa minulle jos eivät itse jostain syystä pääse tulemaan mukaan.

4.2.1 Ensimmäinen tapaaminen

Ensimmäiseen tapaamiseen tulivat mukaan kaikki kuusi osallistujaa sekä seitsemäntenä osallistujana allekirjoittanut itse. Toimin tilaisuuden vetäjänä sekä osana ryhmää. Ensimmäisellä kerralla kävimme uudestaan läpi niitä asioita, joista jo oli puhetta siinä vaiheessa, kun osallistujat henkilökohtaisesti tähän projektiin kutsuttiin.

Aluksi kävimme läpi projektin tarkoitusta ja merkitystä niin osallistujille itselleen kuin myös muille ihmisille sekä projektin tarkempaa tavoitetta tulevaisuutta ajatellen, unohtamatta heidän nimettömyyttään ja miten he voivat anonyymisti kertoa ajatuksiinsa. Kävimme yhdessä läpi ryhmän kanssa mitä tulevat viikot tulevat pitämään sisällään ja millaisia aiheita on tarkoitus käydä läpi. Kerroin myös ryhmälle, mitä heiltä odotan. Tarkoitus on että tapaamisissa ryhmän kesken voisi kokea vuorovaikutusta ja omien ajatusten sekä tuntemusten esille tuontia, jotta projektin lopussa jäisi meille jotain konkreettista myös käteen.

Alun käytännön asioiden jälkeen pääsimme itse asiaan eli juttelemaan identiteetistä, joka oli itseoikeutetusti aiheena tällä tapaamisella. Identiteetti on hyvin laaja käsite, ja myös kulttuurista vaihdellen ajatus identiteetistä voi olla hyvinkin erilainen.

Kysymykset, jotka nostivat tätä aihetta pintaan olivat:

- Mitä on identiteetti?
- Mitä identiteetti minulle itselleni tarkoittaa?
- Mistä identiteettini koostuu?
- Mistä identiteettini tulee?

Identiteetin koostumusta tutkimme sukukartan tekemisellä. Tämä menetelmä antaa konkreettisen kuvan nuorelle siitä, miten hänen identiteettinsä on kulkeutunut omasta synnyinmaastaan ja siten kenties myös muovautunut matkan varrella kulkien läpi eri maiden, missä on asunut tai oleskellut pidemmän aikaa ennen päätymistään tämän hetkiseen maahansa. Esimerkiksi pakolainen voi olla tietystä maasta kotoisin, mutta ei ole aina asunut omassa synnyinmaassaan edes ennen tähän uuteen maahan tuloaan.

Siksi nuoren oma identiteetti voi olla koostunut monenkin eri maan kulttuureista ja tavoista. Vaikka tiedostamatta tämän asia on itsellä tiedossa, kun sen tekee konkreettisesti kartalla ja paperille omien silmiensä eteen, sitä tajuaa todellisuuden, mistä kaikkialta oma identiteetti tulee. Vertailuksi tein itse myös kartan omista juurista ja lisäksi maita, joissa olen viettänyt useampia kuukausia ja vuosia elämästäni, koska nekin ovat vaikuttavia tekijöitä elämässä. Kun vertailimme näitä karttoja keskenään, nuoret, vaikka he eivät suoranaisesti ole kokeneet samoja asioita kuin minä itse, ja minä pysyimme yhdessä jakamaan valtavan kulttuurisen identiteetin, joka vaikuttaa meidän etniseen identiteettiimme. Monesti asioiden käsittelyä helpottaa se, kun pääsee näkemään omien silmiensä edessä asian konkreettisesti, ilman vain että pohdiskelee mielessään, mistä oma identiteettinsä koostuu.

Tällä menetelmällä pyrin siihen, että sukukartan teko tukisi nuoren identiteettiä sillä että heidän omakuvansa ja ne juuret vahvistuisivat. Heidän kykynsä ymmärtää, mistä identiteetti koostuu ja mistä kaikkialta se tulee, myös etnisesti ja kulttuurisesti, kasvaa. Kun tietää mistä tulee, se antaa itselle ymmärrystä siitä, miksi on juuri sellainen kuin on ja kenties miksi käyttäytyy tai näyttää tietyntylaiselta.

Työntekijänä tämän menetelmän käytössä tarvitsee itsellä olla läpinäkyvyyttä ja kykyä tuoda omia ajatuksiaan myös läpi identiteetistä. Vaikka itsellä ei olisikaan suuria kokemuksia eri kulttuureista tai eri maissa asumisesta, ei se tarkoita, etteikö sellainen henkilö voisi tätä menetelmää käyttää ja vetää ryhmää. Se vain tarkoittaa sitä, että työntekijällä pitää olla vain enemmän kykyä ymmärtää toisia kulttuureita ja sitä, mitä erilaiset kokemukset ja taustat voivat antaa ihmiselle.

4.2.2 Toinen tapaaminen

Toisella kerralla mukana itseni lisäksi oli neljä osallistujaa. Kaksi henkilöä ei päässyt paikalle, mutta tämä oli kuitenkin jo tiedossa. Tapaamisaika oli keskiviikko-ilta neljästä iltä kuuteen. Illan teema jatkui myös identiteettikäsitteen parissa. Itsellä oli ääni poissa tuona iltana mutta se ei ollut ongelma, eikä tarvinnut tehdä suurempia muutoksia illan ohjelmaan. Tässä kohtaa toki olisi hyvä ollut, jos toinen ohjaaja olisi ollut mukana projektissa, mutta se ei kuitenkaan estänyt tuokiota.

Jokainen osallistuja (myös poissaolijat saivat tämän tehtäväkseen myöhemmin) loi itsellensä Creative Journalin, luovan päiväkirjan, jonka tarkoitus oli kuvastaa heitä itse-

änsä ja myös tämän prosessin aikana tämä päiväkirja saattoi olla heille paikka johon he voisivat kirjoitella omia ajatuksiansa prosessista sekä ajatuksista, joita nousisi projektin aikana.

Illan aluksi kävimme kierroksen läpi osallistujien kanssa viime kerrasta ja siitä, millaisia ajatuksia tai kysymyksiä kenties heillä oli noussut viikon aikana noussut mieleen. Osallistujilla tuntui olevan hyvät tunnelmat iltojen suhteen ja vielä ei ainakaan ollut noussut kysymyksiä mieleen.

Illan aikana tutkimme identiteettiä näiden luovien päiväkirjojen tekemisen kautta. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että jokainen osallistuja sai itsellensä tyhjän A3-kokoisen vihkon, jonka kannet oli tarkoitus täyttää erilaisilla kuvilla ja leikkeleillä lehdistä. Tarkoitus oli löytää tapaamiskertaan tuoduista lehdistä kuvia ja asioita, jotka kuvaisivat heitä itseänsä, asioita, joista he pitävät tai ovat kiinnostuneita. Tätä menetelmää käyttämällä halusin luoda tavan nuorille näyttää mitä kaikkea tämä kertoisi-kaan heistä ja miten kenties löytyisi paljon asioita, joita ei ehkä ajattelisi itsestään selvyksinä.

Tässäkin menetelmässä pohdittiin omaa identiteettiä. Kuvia käyttämällä tarkoitus oli selventää ryhmäläisille kuinka paljon heidän valintansa tukevat heitä itseänsä ja millaisia asioita ne kertovat muille heistä itsestään. Työstäessään vihkoa ja valitsemalla erilaisia kuvia nuoret pohtivat samalla omaa minuuttaan, sitä, millaisista asioista he pitävät tai millaiset asiat heitä kiinnostavat. Menetelmä tukee heidän tämän hetken identiteettinsä tunnistamista, mutta myös pohjustaa kasvua kohti tulevaisuutta ja niitä unelmia missä he näkevät itsensä tulevaisuudessa, kun löytävät esimerkiksi kuvia mistä pitävät.

Vaikka menetelmä ja tehtävän anto itsessään tuntui hyvin yksinkertaiselta, se ei sitä ihan ollut. Tehtävä vaati paljon ajatustyötä sekä ihan tarkan selvityksen, siitä mitä on tarkoitus tehdä. Menetelmän alussa on työntekijän hyvä käydä tarkkaan läpi, mitä tässä on tarkoitus toteuttaa ja millaisia kuvia tai sanoja voi sieltä lehdistä etsiä. Tämäkin myös riippuu ihan projektin vetäjästä, mitä kaikkea hän haluaa saavuttaa tätä menetelmää käyttämällä. Tällä kerralla alun kankeudesta huolimatta jokainen löysi oman luovan tapansa tehdä ja toteuttaa tämä oma luova päiväkirjansa. Kun jokainen oli saanut oman vihkonsa valmiiksi eli paljon erilaisia kuvia oli leikeltä tai erilaisia sanoja, jotka kuvastivat heitä, jokainen sai esitellä oman tuotoksensa. Ennen kuin he itse ker-

toivat vihkojensa kansista mitään, muut saivat kertoa mitä he näkevät siinä ja mitä kannet kertoivat tekijästään. Osallistujille itsellensä oli hyvinkin yllättävää, miten paljon erilaiset kuvien valinnat tai sanojen löytäminen ja liimaaminen vihkoon kertoivat heistä ja asioista, joista he ovat kiinnostuneita ja miten kaikki tuo onkaan niin suuri osa heitä itseänsä. Kun kävimme läpi kuvien valintaa ja sitä, mitä kuvassa kenties tapahtui, totesimme, että paikkansa pitävä on sananlasku ”kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa”. Kuvien perusteella saimme selville monia asioita nuorista, osa oli sellaisia minkä toiset ehkä jo tiesivätkin mutta myös sellaisia, mitä ei ehkä oltu koskaan laitettu sanoiksi. Tämä oli myös nuorille hyvin rohkaisevaa ja vahvisti heidän itsensä tuntemista ja omakuvaa.

Lopetimme tämänkin tapaamisen fiiliskierrokseen ja jokaiselle osallistujalle oli jäänyt illasta erittäin hyvä tunne ja he odottivat innolla seuraavia kertoja. Vihkot jäivät jokaisella itsellensä, eli vastuu niiden hukkaamisesta tai säilyttämisestä jäi heille itsellensä. Halusin myös jättää vihkot heille siksi, koska kun näitä asioita käsittelee viikossa sen kaksi tuntia niin aina ei kaikki kysymykset nouse mieleen juuri silloin vaan kenties vähän myöhemmin kun viettää aikaa itseksensä tai menee nukkumaan. Silloin kun näitä kysymyksiä nousee, he voisivat kirjoittaa näitä asioita ylös vihkoihinsa ja sitten tuoda asiat esille seuraavalla kerralla.

Työntekijänä ei tarvitse omata ihmeellisiä taitoja tai olla mitenkään erityisen taiteellinen. Toki pitää olla jonkinlainen taito olla luova tai ainakin kuvastaa se, mitä luovuus tarkoittaa, jokaisellahan se on erilaista.

4.2.3 Kolmas tapaaminen

Kolmannella tapaamiskerralla käsitelimme uuteen kulttuuriin sopeutumista. Itseni lisäksi paikalla oli neljä osallistujaa, heistä kaksi läsnäolijaa oli poissa viime kerralla mutta nyt paikalla ja vastavuoroisesti kaksi muuta eri henkilöä pois. Tapasimme tuttuun tapaan samaan aikaan ja samassa paikassa. Ryhmä oli kuitenkin ihan sopivan kokoinen ja jokainen sai hyvin puheenvuoron.

Tapaamisen aluksi annoin loppuprojektin ajalle heille itsenäisen tehtävän liittyen identiteettiin ja luovaan päiväkirjaan, jotka loimme viime kerralla. Vihkoihinsa nuoret saivat kirjoittaa runoja, tarinoita, sanaleikkejä, lauluja tai erilaisia muistoja kotimaastansa. Nämä olivat vain muutamia esimerkkejä, halusin selventää heille sen, että jo-

kaisella on oma tyyhinsä tuoda asioita esille tai käydä niitä läpi omalla tavallaan, joten myös muistot voi kirjata ylös eri keinoin. Tämä tehtävä oli jokaiselle oma ja henkilökohtainen, joita ei tarvinnut muille jakaa vaan enemmänkin työstää henkilökohtaisesti. Siten myös edesauttaisi pohdintaa identiteetistä, oman paikkansa löytämisestä ja siitä, mihin kuuluu.

Kolmas tapaaminen oli hyvin keskustelupainotteinen, mikä on erittäin hyvä asia kun se onnistuu ja osallistujilla on sanottavaa. Tapaamisen aiheena näin kolmannella kerralla oli sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja siten myös kysymykset liittyivät aiheeseen:

Miten olette sopeutuneet Suomeen ja Kouvolaan?

Mikä on ollut sopeutumisessa vaikeinta? Entä helpointa?

Oletteko saaneet minkäänlaista tukea? Miten, keneltä, milloin?

Pitäisikö saada lisää tukea? Jos kyllä, missä asioissa tukea tarvitsisi sopeutuakseen?

Onko helppoa löytää se niin sanottu oma paikka tai oma tehtävä?

Miten sosionomina tai auttavana työntekijänä voisin auttaa teitä löytämään tai saavuttamaan oman identiteettinne täällä Suomessa?

Aivan ensimmäiseksi jouduimme keskustelemaan käsitteestä *sopeutuminen*. Tämä sana tuntui toisille vieraalta ja kävimme läpi mitä sana tarkoittaa yleensä ja tässä keskustelussa, jotta vastauksia myös voitaisiin saada. Kun kaikki ymmärsivät, mitä sopeutumisella tarkoitetaan, oli paljon helpompaa lähteä keskustelemaan. Tämä on myös työntekijänä tärkeää huomioida. Jos on käsitteitä tai asioita, joita ryhmäläiset eivät täysin ymmärrä, täytyy ne käydä selkeästi läpi, jotta kaikki varmasti ymmärtävät, ja siten myös varmistetaan, että puhutaan samasta asiasta. Tästä syystä on toki myös tärkeää tuoda esille se että nuoret uskaltavat myös sanoa ääneen jos eivät ymmärrä mistä puhutaan.

Keskustelussa kävi ilmi, että haasteita, jotka vaikuttavat sopeutumiseen uudessa kulttuurissa, on todella paljon. Nämä voidaan kategoroida melko pitkälti kieleen ja kulttuuriin. Uusi kieli on vaikea ja suomalaiset eivät puhu niin paljon kuin nuoret ovat totuneet heidän omassa kulttuurissaan puhumaan. Erilaisesta kulttuurista tuleminen vaiuttaa jo suuresti sopeutumisen helppouteen tai vaikeuteen. Harrastukset ovat erilaisia kuin kotimaassa ja vieraisiin tutustuminen koetetaan toteuttaa varovasti, mutta varmasti. Keskustelussa nuoret sanoivat, että he koettavat katsoa hieman mallia suomalaisista, miten heidän tulisi toimia, tietääkseen, miten tutustuminen muihin tapahtuisi tämän uuden kulttuurin mallin mukaan ja siten myös samaistua uuden kulttuurin tapoihin.

Nuorten sopeutumista ovat helpottaneet työntekijät, jotka auttavat asioissa. Erilaiset materiaalit, joista on voinut lukea ohjeistusta, miten asiat toimivat ovat auttaneet kovasti. Varsinkin Suomeen tulon alkuvaiheessa Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisilla oli suuri rooli nuorten sopeutumisen tukemisessa. Toki nyt apu on vähentynyt sitä mukaa mitä pidempään he ovat Suomessa asuneet, mutta alussa apu oli korvaamaton. Kun joku on kertonut, miten asiat oikeasti toimivat tai miten kaupasta ostetaan ruokaa tai miten erilaiset tekniset laitteet toimivat. Apu käytännön asioissa auttoi ja auttaa tietysti edelleen sopeutumisessa uuteen kulttuuriin. Nuorilla tukena sopeutumisessa ovat myös suuret perheet, jotka helpottavat sitä, että ei yksin tarvitse kantaa kaikkea:

”Autamme toinen toisiamme asiassa kuin asiassa. Kiva olla asua samassa paikassa”.

”Kun tulee oman perheensä kanssa maahan ja varsinkin jos perhe on iso, se itsessään on jo suuri tuki sopeutumisessa. Ei ole yksin pohtimassa ja opettelemassa uusia asioita. ”

”Tukea on saatu monissa käytännön asioissa kuten bussin käytössä, kerrostaloasumisen säännöissä ja saatu paljon erilaisia materiaaleja. Alussa tarpeeseen tulivat erilaiset ohjeet laitteisiin, sekä tietysti sanakirjat ja muut kirjat luettavaksi. Tällä hetkellä kun on asunut reilun vuoden maassa niin tärkeässä asemassa ovat tiedot koulutusmahdollisuuksista tai työharjoitteluista. Suurin apu on tullut Maahanmuuttopalveluilta ja sosiaalityöntekijöiltä sekä tietysti Työ- ja elinkeinopalveluista. Sosiaalityön-

tekijät auttavat mm. lasten harrastusten löytämisessä. Ongelmana on esimerkiksi sellainen, kun lapsi tai aikuinen haluaa oppia uimaan, kukaan ei opeta. Mistä siis apua? Olemme kokeneet, että työntekijät auttavat kaikenlaisissa ongelmissa, pitää vain kysyä. Kuten raha-asoiden hoitoon liittyen. Toinen ongelma on se, että kurssien välillä on liian suuret tauot ja sitä miettii mitä voisi tehdä vapaa-ajallaan ilman, että vain olisi kotona. Pitäisi löytää enemmän tarjontaa niin kursseihin, kuin myös keinoja vapaa-ajan harrastusten löytämiseen. ”

”Lisää tukea kaipaisi siinä että kesällä aikuiset ovat koulussa ja lapset kotona. Lapset menevät yksinään uimaan, vaikka jonkun pitäisi heitä hoitaa tai vahtia. Jotain voi tapahtua. Lapset eivät osaa uida niin pitkälle, pelottavaa. ”

” Apua koulusta ja harrastuksista. Apua löytää kun sitä kaipaa. ”

”Oman paikan löytäminen on vähän vaikeaa. Jos ei osaa puhua hyvin kieltä, keskustella asukkaiden kanssa ei voi hyvin. Epäonnistuu ymmärtämisessä ja tarvitsemme aina tulkkia. Kaupassa tai sosiaalitoimiston ulkopuolella vaikeaa koska ei tulkkia, kaikkea ei täysin ymmärrä. Tulkkia ei ole käytössä jos haluaa vain mennä juttelemaan sossun kanssa. ”

” Ei osaa suomea hyvin, tutustuminen suomalaisiin vaikeaa, harrastusten kautta voisi löytää kontakteja. Joku voisi auttaa tässä asiassa koska emme puhu suomea hyvin. ”

Haastattelu tai enemmänkin vastavuoroinen keskustelu menetelmänä on erittäin käytännöllinen kun haluaa saada konkreettista tietoa ja toisaalta myös tuoda esille juuri nuorten omia ajatuksia. Tämä menetelmä auttaa sitä että nuori kokee tulleen kuulluksi, saa oman äänensä kuuluviin ja pääsee kertomaan niin niistä hyvistä puolista sopeutumisessa kuin myös niistä asioista mitkä ovat estämässä sopeutumista. Tässä työntekijän tulee olla valppaana ja valmiina kuuntelemaan nuorta, ja oikeasti myös tekemään niille asioille jotakin. Varsinkin puhuessaan huolista tai murheista, jotka estävät sopeutumista, nuori saa nostettua ikään kuin taakan pois niskastansa jakamalla asioita työntekijälle. Siten stressaantuneisuus voi vähentyä ja helpottaa nuoren omaa elämää ja antaa tietoisuutta siitä, kuinka asiat ovat jonkun toisen tiedossa ja osaavassa

hoidossa. Täten tulevaisuuskin näyttää nuorelle lupaavammalta. Tästä näkee selkeästi sen, miksi sopeutuminen on tärkeä osa omaa identiteettiä. Vaikutus näkyy myös siinä, että kun sopeutumista tukee, niin nuoren identiteetti vahvistuu ja kehittyy, kun ei tarvitse yksin olla selviytymässä sopeutumisesta.

Työntekijänä tulee osata olla vuorovaikutuksellinen ja pitää keskustelua yllä. Työntekijän tärkeä ominaisuus on olla avoin ja kuulla myös ne asiat, mitä ei ehkä aina haluaisi kuullakaan, eli juuri ne negatiiviset asiat mitä voi myös tulla esille. Työntekijänä tulisi muistaa keskustelussa käyttää avoimia kysymyksiä, jotta vastaukset ovat muuta kuin vain ei tai kyllä. Varsinkin tätä menetelmää käyttämällä tuli niin selkeästi esille kuinka tärkeässä asemassa ovat ne työntekijät, jotka työskentelevät maahanmuuttajanuorten parissa. He ovat avain asemassa tukemassa nuorten sopeutumista vieraaseen yhteiskuntaan, kunhan vain osaavat pitää silmänsä ja korvansa auki sekä ovat avoimina sille vuorovaikutukselle mitä käyvät nuorten kanssa.

4.2.4 Neljäs tapaaminen

Neljännellä tapaamiskerralla läsnä oli kolme henkilöä itseni lisäksi. Aiheena tällä kerralla oli suomalainen kulttuuri ja yhteisöllisyys. Illan aluksi kävimme normaaliin tapaan läpi viime kerran tuntemukset ja jokaisen yleisen olotilan. Koulunkäynnin tuoma väsymys voi aina vaikuttaa siihen, miten ilta tulee menemään ja miten osallistujat jaksavat. Se on tärkeä aina ottaa huomioon. Kävimme myös läpi, että jokainen varmasti ymmärtää käsiteltävän aiheen eli mitä tarkoittaa, kun puhutaan suomalaisesta kulttuurista.

Tällä tapaamiskerralla menetelmänä oli mind-mapin, eli miellekartan luominen teemoista ”suomalainen” ja ”suomalaisuus”. Tämän rinnalle loimme samanlaiset miellekartat osallistujaryhmäni omasta kulttuurista. Nuoret itse tekivät miellekartat nostamalla asioita, mitä heidän mielestään pitää sisällään tai tarkoittaa olla suomalainen. Toki myös vetäjänä nostin esimerkki asioita esille, että onko tämä heidän mielestään suomalaista tai onko suomalainen henkilö tällainen. Samalla tavalla luotiin myös miellekartat heidän kulttuurinsa henkilöstä ja kulttuuristaan. Tätä menetelmää käyttämällä eli luotujen miellekarttojen pohjalta kävimme keskustelua siitä, millainen on suomalainen kulttuuri heidän näkökulmastansa ja onko mahdollista yhdistää kaksi erilaista kulttuuria kuten suomalainen kulttuuri ja nuorten oma. Tässä yhteydessä puhuimme myös integroitumisesta ja siitä, mitä pitäisi tukea sen yhteydessä kun kaksi

erilaista kulttuuria kohtaavat toisensa. Vertailimme myös miellekarttoja tutkien, mitä samanlaisuuksia tai erilaisuuksia löysimme näistä kulttuureista, ja siten se edesauttoi nuoria ymmärtämään myös niitä haasteita, joita tulee kahden erilaisen kulttuurin keskellä. Illan loppuvaiheessa oli avointa keskustelua suomalaisuudesta ja siitä, millaisia asioita he kenties haluaisivat tietää siitä tai mikä tuntuu oudolta tai erilaiselta verrattuna omaan kulttuuriin. Ilta päättyi hyvin, ja kaikille jäi tunne, että paljon on taas opittu ja että illan tiedon anti on ollut hyödyllinen.

Menetelmän käyttö tässä yhteydessä auttoi nuoria ymmärtämään sen, kuinka haasteellista on, kun kulttuurit kohtaavat, ja myös sen, että ei se ole niin itsestään selvää tai helppoa sopeutua uuteen kulttuuriin tai varsinkaan löytää omaa paikkaa siitä yhteiskunnasta. Havaitsimme, kuinka niin henkilön, joka tulee vieraasta yhteiskunnasta, kuin myös sen vastaanottavan yhteiskunnan jäsenen täytyy tehdä töitä sen eteen ja olla myös valmis joustamaan omista kulttuurisista tavoistansa, jotta kohtaaminen kulttuurien kesken voisi tapahtua.

Työntekijänä tämä varmasti laittaa kyseenalaistamaan omia arvojansa ja näkökulmia työhönsä. Onko valmis itse joustamaan omista ajatuksistansa tai mielipiteistänsä, jotta voisi kohdata omat asiakkaansa ja myös ymmärtää heitä? Kun tällaisia asioita käy läpi, työntekijä pystyy kehittämään itseänsä ja oma ammatillisuus myös kehittyy siinä samalla.

4.2.5 Viides tapaaminen

Viimeisellä virallisella tapaamiskerralla, joka liittyi opinnäytetyöhöni sisältöön, käsiteltiin yhteisöön kuulumista ja sopeutumista ja siten myös identiteetin kokemista käyttämällä tulevaisuuden matkailua menetelmänä. Tällä kertaa mukana oli vain kolme henkilöä, mikä tietysti oli harmittavan pieni määrä osallistujia. Kun ottaa huomioon ajankohdan, joka oli elokuun puolessa välissä ja tässä vaiheessa muutama ryhmän jäsenistä oli saanut koulupaikan toisesta kaupungista, ei se harmittanut niin paljoa. Toisaalta pieni läsnäolijajoukko oli helppo käsitellä ja oli helpompaa käydä tätä menetelmää läpi, koska se tuntui aluksi hyvin haasteelliselta ihan vain ymmärtää. Tätä vaikeutti se, että henkilö, joka on useasti toiminut tulkkina tapaamisissa, ei ollut paikalla ja siten ymmärtäminen ohjeistuksen läpikäynnissä hieman vaikeutui. Tärkeää on muistaa aina selostaa asiat selkeästi ja rauhallisesti, turhia stressaamatta, niin asiat lutviutuvat, kuten kävi myös tässäkin tapauksessa.

Ilta alkoi tyypilliseen tapaan ilta neljän maissa aluksi kysellen kuluneen viikon tunteita ja jos jollain kenties ajatuksia olisi noussut pinnalle liittyen tapaamisten teemoihin. Mitään ihmeellistä ei ollut kenelläkään juuri sillä hetkellä mielessä. Tämä viimeisen kerran menetelmä oli tulevaisuusmatkailu, ja oli melkoisen haastava kokemus. Tämä yllätti itseni miten se olikin niin vaikea toteuttaa. Vaikeus tuntui olevan mielikuvituksen käytössä ja mielikuvien luomisessa tulevaisuuteen. Tämä vaati siis erittäin hyvän ohjeistuksen ja selostuksen siitä mitä se on kun kuvittelee itsensä 5 tai 10 vuoden päähän tekemään erilaisia asioita ja luomaan unelmia tulevaisuutta varten.

Halusin käyttää tätä menetelmää siksi, että nuorilla olisi tai he voisivat luoda itsellensä tavoitteita ja unelmia tulevaisuutta varten. Kun itsellensä asettaa erilaisia haaveita, niin niitä kohti myös pyrkii. Jos unelmia ja tavoitteita ei ole, joita varten sitä nuori jaksaisi sopeutua tai yrittää sopeutua uudessa kulttuurissa, ei identiteettikään myöskäskä. Tämän menetelmän hyötynä näen juuri sen, että se edesauttaa nuoria luomaan itsellensä asioita, joita he voivat tavoitella tulevaisuudessa. Toisaalta myös löytämään sen oman paikkansa ja tiedostamaan millaista potentiaalia he kantavat itsessään. Tämä menetelmä myös näyttää ja avaa niitä heille tärkeitä asioita, jotka korostuvat heidän unelmissaan. Ainoa haitta, joka kävi ilmi tätä menetelmää käyttäessä, oli juuri tuo tulevaisuusmatkailukäsitteen vaikea ymmärrettävyys. Tästä syystä menetelmän käyttö vaatii hyvän pohjustuksen ja opastuksen ennen kuin tätä menetelmää voi lähteä käyttämään. Pitää käydä tarkasti vaihe vaiheelta läpi se, mitä on tarkoitus toteuttaa, miksi ja miten se tulee tapahtumaan. Esimerkiksi kun neuvoo luomaan kuvaa mielikuvituksensa kautta omasta tulevaisuudesta, pitää olla selvillä, että kaikki ymmärtävät, mikä se mielikuvitus on ja miten käytännössä toimii. Tässä tapaamisessa asia selkiintyi konkreettisesti, kun kehotin nuoria sulkemaan silmänsä ja näkemään ensin itsensä silmiensä edessä ja sitten asettamaan itsensä erilaisiin tilanteisiin tai juuri sinne viiden vuoden päähän ja myöhemmin kymmenen vuoden päähän. Täytyy huomioda, että vaikka nuoret kotimaassaan olisivat kouluja käyneet tai erilaisia taitoja hankkineet, opetusmenetelmät ovat erilaisia ja asiat mitkä meille voivat olla hyvin selkeitä eivät ole sita toisille. Tästä syystä pitää olla tarkkaavainen huomaamaan osallistujien reaktioita ja käyttäytymistä, kun menetelmää esittelee.

Tässä käytetyssä menetelmässä nuori katsoi ensin viisi vuotta eteenpäin omaa elämänsä. Hän sai kertoa, samalla myös kirjoittaa muistiin itsellensä, missä näki itsensä silloin. Kysyin nuorilta kolme kysymystä. Mitä he tekivät silloin, missä asuivat ja mil-

lainen oli elämäntilanne sillä hetkellä. Pyysin heitä kuvittelemaan olevansa se henkilö viiden vuoden päässä ja katsomaan taaksepäin tähän nykyhetkeen. Kysyin nuorilta, mitä he haluaisivat sanoa tuolle nuorelle tässä ja nyt, miten kannustaa tai neuvoa tekemään asioita päästäkseen sinne viiden vuoden päähän. Pohdimme myös lopussa, millaista tukea hän on tarvinnut päästäkseen sinne asti. Tämän saman teimme myös kymmenen vuoden periaatteella. Siinä vaiheessa homma toimi jo paremmin ja se mielikuvituksen käyttö ja unelmointi oli helpompaa.

Vastauksista kävi ilmi, että viiden vuoden päästä nuoret haluavat olla opiskelemassa kohti ammatteja. Jos tämä nykyinen asuinpaikka vielä silloinkin tuntuu hyvältä asua, niin miksi muuttaa suotta pois. He puhuvat ja ymmärtävät hyvin suomen kieltä. Koko perheellä menevät asiat hyvin ja kielitaito on hyvä. Kymmenen vuoden päässä nähtiin jo omien perheiden elämistä Suomessa ja työelämässä oloa. Elämä silloin olisi toivon mukaan asettunut uomiinsa ja nuori kokisi olevansa yhtä tässä yhteiskunnassa. Tukea tarvittiin pääsemään kohti niitä unelmia. Tukea tuli niin työntekijöiltä kuin myös omalta yhteisöltä sekä lähiverkostolta.

Tämä menetelmä tukee nuorta havaitsemaan niitä asioita mitä tavoitella ja siten se helpottaa heitä löytämään omaa paikkaansa vieraasta yhteiskunnasta, joka toivottavasti ei enää olisi niin vieras. On hyvä tunnistaa ne asiat, jotka omassa elämässään haluaa toteuttaa. Asiat, joista nuori voi olla innostunut tai halukas kokeilemaan, unelmat ja toiveet, vievät nuoren elämää eteenpäin. Siten nuori pääsee kasvamaan niin henkisesti kuin fyysisesti. Oman paikan löytäminen on erittäin tärkeää, jotta voi kokea olevansa juuri se kuka on. Nuorta auttaa oman itsensä tuntemisessa kun hän tietää, mitä haluaa ja mitä kokee ja mistä innostuu ja millaisia asioita haluaa itsessään kehittää.

Tässäkin menetelmässä työntekijällä on tärkeä rooli havainnoijana ja kuuntelijana. Tämän menetelmän keinoin saat selville avainasioita missä työntekijänä voit olla tukemassa maahanmuuttajan nuoren identiteettiä ja sitä, että se kehittyy, kun painottaa niitä tärkeitä asioita. Tässäkin tapauksessa saimme selville henkilökohtaisia asioita nuorille tärkeistä haaveista ja unelmista, joita kohti he pyrkivät menemään. Se ei kuitenkaan ole kovin helppoa yksin. Tässä on se paikka, missä työntekijä voi olla mukana auttamassa ja tukemassa tavoittamaan ne haaveet ja unelmat. Työntekijä on auttamassa siinä prosessissa mitä kaikkea se tuleekaan pitämään sisällään. Neuvomaan se polku nuorelle, jota kautta hänen olisi hyvä kulkea, jotta nuo asiat olisivat mahdollisia.

Kannustaa ja tukea nuorta vaikeuksienkin keskellä. Tässä on se ydin, joka työntekijän tulisi tiedostaa.

5 ARVIOINTI

Saadessani Roots-projektini toteutettua koen yleistä tyytyväisyyttä toiminnallisen osuuden toteutuksesta. Tätä ennen Kymenlaakson alueella ei ollut toteutettu vastaavanlaisia projekteja, ja siksi tämä oli myös suuri haaste itselle lähteä yksin tällaista projektia työstämään. Erittäin tärkeää maahanmuuttajanuorten sopeutumisen ja oman paikkansa löytämisen kannalta on myös kuulla heidän ääntänsä, jotta vastaanottavan yhteiskunnan työntekijät pystyvät mitä parhaimmin auttamaan sekä tukemaan heitä prosessissa kohti parempaa identiteettiä. Tämä tieto, joka tuli ilmi projektista, menee eteenpäin Kouvolan Maahanmuuttopalveluihin ja sitä kautta toivottavasti tukee myös tätä kohderyhmää ja heidän prosessiansa vieraassa yhteiskunnassa.

Suurin hyöty tästä opinnäytetyöstä on maahanmuuttajanuorilla itsellensä, koska he saavat äänensä kuuluviin ja toivon mukaan sen äänen kuulevat maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelevät tahot. Pitkän linjan hyötyä on toki vielä vaikea hahmottaa, mutta tämä työmuoto voisi levittäytyä myös muihin organisaatioihin ja kaupunkeihin, missä työskennellään maahanmuuttajanuorten parissa. Siten hyöty leviäisi parhaiten. Koen kuitenkin suurta iloa projektin toteuttamisesta ja sitä riemua, joka nuorista nousi, kun yhdessä saimme tehdä ja käydä asioita läpi.

5.1 Tavoitteiden toteutuminen

En tiedä, tavoittaako tämä työ maahanmuuttajanuorten parissa työskentelevät. Se riippuu aivan tilaajatahosta ja siitä, miten hyvin he käyttävät tässä työssä saatuja tietoja hyödyksensä. Voi kuitenkin todeta, että maahanmuuttajanuorten omaa ääntä ja omia ajatuksia on kuultu, ja se tavoite on toteutettu. Tämä on hyvä perusta ja malli lähteä organisoimaan identiteettityötä maahanmuuttajanuorten pariin ja siten tukea niin työntekijöitä kuin nuoria itseään löytämään avaintekijöitä mitkä tukevat identiteetin kokemisessa ja sopeutumisessa uuteen kulttuuriin.

Tarkoituksena tässä opinnäytetyössä oli löytää keinoja ja ideoita siihen, miten tukea maahanmuuttajanuorten identiteettiä vieraassa yhteiskunnassa, ja antaa työntekijöille näkökulmaa, millaisissa asioissa heidän apuaan tarvitaan. Toiminnallinen projekti, jo-

ka sisälsi tapaamiskertoja tietyn ryhmän kanssa tarjosi mahdollisuuden kuulla nuorten omia ajatuksia ja toiveita siitä, mitä asioita pitäisi ja tulisi tukea. Kuulla miten asiat ovat menneet ja mitä kenties voisi parantaa. Ryhmien tapaamisissa haluttiin luoda luottamuksellinen ilmapiiri, jossa olisi mukavaa ja turvallista tuoda omia ajatuksia esille ilman, että tarvitsisi jännittää mielipiteidensä ilmaisemista. Mielestäni näihin tavoitteisiin päästiin. Hyvässä hengessä ja mukavassa ilmapiirissä nuoret luottamuksellisesti pääsivät jakamaan asioita, niin hyviä asioita kuin erilaisia pelkoja, ja ne vastaukset, joita tämä projekti toi esiin ovat laadukasta tietoa työntekijöille. Työntekijöiden vastuu tässä prosessissa korostui ja havaittiin asioita, joita työntekijä voi enemmän huomioida jatkossa omassa työssään, jotta parhaiten auttaisi näitä nuoria. Uskon, että tämän projektin tukemana voi työntekijän oma ymmärrys kasvaa siihen, mitä tarvitaan, jotta maahanmuuttajanuori voi kokea oman etnisyytensä, sopeutua uuteen kulttuuriin ja vielä löytää oman paikkansa yhteisössä.

Apuvälineenä projektin toteutumiselle olivat erilaiset menetelmät, joiden avulla näitä melko vaikeitakin asioita ja käsitteitä päästiin purkamaan ja siten helpotti myös asioiden ymmärtämistä. Nuorten kanssa työskennellessä on hyvä, että asioista pääsee ihan vain puhumaan, mutta asioita voi käsitellä erilaisin keinoin ja se tekee siitä paljon mielenkiintoisempaa niin nuorille itselleen, kuin myös työntekijälle. Tärkeää projektissa on luoda selkeä runko, koska se luo puitteet myös hyvään lopputulokseen. Tässäkin tapauksessa tavoitteet ja keinot päästä tavoitteisiin olivat jo iso osa itse projektia. Tärkeässä roolissa oli myös se, että osallistujat yhdessä ohjaajan kanssa pääsivät tuomaan ajatuksia esille ja kehittämään työtä, koska osallistujien ajatukset ovat tärkeimpiä, jotta maahanmuuttajanuoren identiteetin tukeminen voisi kehittyä tässä yhteiskunnassa.

Menetelmien osalta päästiin myös tavoitteisiin suhteessa kolmeen näkökulmaani. Menetelmät edesauttoivat nuoria kokemaan ja tunnistamaan omaa etnisyyttään. Menetelmien avulla nuoret oppivat ymmärtämään, mitä tässä yhteiskunnassa vaatii, jotta voi löytää oman paikkansa yhteisössä. Menetelmät eivät suoralta kädeltä anna apua siihen miten sopeutuminen uuteen kulttuuriin tapahtuu, koska se on hyvin henkilökohtaista. Kuten Alitolppa-Niitamo (1994, 51) on todennut, sopeutumisen vaatimuksia ei kykene arvioimaan maahanmuuton alkuvaiheissa. Sopeutuminen vie aikaa. Sopeutuminen uuteen kulttuuriin on prosessi, joka on yhteisvaikutuksessa muiden identiteettiä

tukevien asioiden kanssa. Työntekijän tulee kuitenkin olla tietoinen tästä prosessista mitä nuori käy läpi.

Tapaamiskerroilla osallistujat pääsivät ihan oikeasti tuomaan ideoita ja ajatuksia esille. Heillä on kokemus siitä mitä on tulla uuteen maahan kielitaidottomana aivan uuden kulttuurin ja uuden väristen ihmisten keskelle. He tietävät, millaista se on, ja siten osaavat myös kertoa, millaisista asioista jäivät paitsi tai miten heitä tuettiin ja oliko jotain, joka oli varsin hyvää. Kaikki tämä tieto on olennaisen tärkeää tulevaisuuden kannalta ja apuna maahanmuuttajien parissa työskenteleville ihmisille, jotta he pystyisivät tekemään työnsä paremmin. Uskon että varmasti paljon asioita jäi myös mainitsematta tämän projektin varrella. Toisaalta on hankalaa lähteä liikaa kritisoimaan, että tuliko nyt tarpeeksi tietoa tai liian vähän, koska meillä ei ole vertailukohtaa. Kuitenkin arvioisin, että asiat, jotka nyt nousivat tässä projektissa esille, ovat ajatuksia herättäviä ja sellaisia, jotka itsessään voivat olla kehittämässä tukemista maahanmuuttajanuorten parissa.

Projektin keskellä havaitsin että työntekijänä tärkeää on huomata miten ja mistä nuoret puhuvat. Puheella on merkitys. Tulevaisuuden suunnitelmissa perheen asema ja tilanne korostuivat. Monet varsinkin pakolaistaustaiset nuoret tulevat kulttuureista, joissa perheellä on suuri ja tärkeä asema. Siten se myös näkyy selkeästi heidän toimissaan ja ajattelussaan. Eikä sitä pidä unohtaa kun nuoria tukee. Nuorten tukeminen sisältää loppujen lopuksi myös koko perheen tukemisen. Työntekijän roolissa kuunteleminen korostui ja jäi mietityttämään, että kuullaanko nuoria tarpeeksi. Tuleeko tarvittava määrä niitä tilaisuuksia, jolloin pyyteettömästi nuori voi omat tuntemuksensa tuoda esille, vai onko sille edes aikaa. Maahanmuuttajien määrät kasvavat ja siten myös asiakasmäärien. Onko oikeasti aikaa kuunnella nuoria, ja jos vastaus on ei, pitäisikö asialle kenties tehdä jotakin. Kun kuunnellaan nuoria, helpotetaan nuoren sopeutumista, oman paikkansa löytämistä ja myös etnisyyden kokemista. Erilaisista etnisistä taustoista tulevat henkilöt tuovat asioita esille eri tavoin, ja työntekijänä on hyvä oppia tuntemaan myös tätä etnistä taustaa, jotta kykenee auttamaan tästä tietystä taustasta tulevaa.

Konkreettinen vaikutus projektista ryhmässä olleille jäsenille on tällä hetkellä vaikea arvioida. Kotoutuminen on pitkä prosessi, joka vie aikaa, ja sopeutuminen yleisestikin ei tapahdu hetkessä. Tapaamiskerroilta saatu palaute kuitenkin kertoo siitä, että ryh-

mässä mukana olleet saivat paljon hyvää irti tapaamiskerroista ja aiheista. Varmasti se konkreettisin vaikutus voidaan nähdä vasta myöhemmässä vaiheessa heidän elämässään. Silloin varmasti näkyy se konkreettinen vaikutus myös tilaajatahon palveluiden tarpeessa tai tarpeettomuudessa. Toivon kuitenkin, että projekti osaltansa on voinut olla vahvistamassa heidän omaa itsetuntemustaan, tiedostamaan, mistä he tulevat ja minne he ovat menossa.

Ryhmässä mukana olleet olivat reilun vuoden Suomessa jo asuneita maahanmuuttajanuoria, joten keskusteluissa haluttiin kuulla asioista lähinnä heidän näkökulmastaan. Osallistujilta kuuli heidän kokemuksistaan siitä, millaista on tulla uuteen maahan ja millaista tukea siinä tarvitsee. Heiltä kuuli myös alkuajan prosessista, miten kotoutuminen etenee ja kuinka sopeutuminen on heillä lähtenyt liikkeelle. Toki asiat ovat aina henkilökohtaisia ja jokainen kokee asiat eri tavalla. Kaikki ei aina mene samalla tavalla ja siihen vaikuttaa monikin eri asia. Nuorista suurin osa on suuressa avainasemassa oman perheensä kasvattamisessa ja tukemisessa uudessa yhteiskunnassa, mikä on suuri vastuu nuorille. On rankkaa olla juuri täysi-ikäisyyden saavuttanut ja kantaa vastuuta isosta perheestä, joka saattaa sisältää niin vanhemmat kuin myös nuorempia sisarusia.

Oman etnisyyden kokeminen, sopeutuminen uuteen kulttuuriin sekä yhteisöön kuuluminen ovat asioita, joiden ytimeen on vaikea päästä vain keskustelemalla. Erilaisia menetelmiä käyttämällä asioita päästiin konkreettisesti käsittelemään. Menetelmien käyttö on erinomainen tapa käsitellä vaikeita ja isoja aiheita, varsinkin ihmisten kanssa jotka eivät aina jaa samaa kieltä tai kielitaito on vielä puutteellinen. Mistään hinnasta en vaihtaisi pois sitä, että juuri näitä menetelmiä käytettiin. Projekti olisi varmasti ollut aivan toisenlainen, jos kaikki asiat olisi käyty keskustelemalla lävitse. Nuorten kanssa, kuten aiemmin jo on todettu, toiminnallisuus ja menetelmät osana sitä toimivat parhaiten.

Projektin päätteeksi en kerännyt virallista kirjallista palautetta osallistujilta projektista. Palautetta saatiin jokaisella tapaamiskerralla, ja se edesauttoi koko projektin kehitysvaiheessa. Palautteen saaminen oli tärkeää jo projektin etenemisvaiheessa ja se osaltansa oli tukemassa tämän projektin toteuttamista. Kehittämistä toki aina löytyy projekteista, mutta näillä eväin identiteetin tukemista voitaisiin aivan hyvin alkaa tekemään projekteittain eri paikkakunnilla tai organisaatioissa. Positiivisena palautteena

otin nuorilta sen, että he pitivät menetelmiä hyvinä, ja niiden kautta oli mukava käsitellä näitä hankaliakin aiheita. Toki se kertoo jo paljon, kun nuorista on mukava tulla tapaamiskertoihin ja sama mukava tunnelma jatkuu vielä silloinkin, kun päätämme tapaamiskerran. Tämän pohjalta voi arvioida, että projekti onnistui siis monelta kantilta.

Projektin päätteeksi voinen todeta, että on selkeästi havaittavissa identiteettityön suuri merkitys ja tarve maahanmuuttajanuorien parissa. Varsinkin alkuvaiheessa, kun tullaan uuteen maahan ja vieraaseen kaupunkiin, on erittäin tärkeää saada tukea ja opastamista kaikessa, mikä liittyy käytännön asioihin kaupassa käymisestä kerrostaloasumiseen sekä henkiseen tukeen ja oman paikkansa löytämiseen. Monissa paikoissa tämä tunnetaan myös ystävöimintana, mutta voi tapahtua niin virallisten tahojen kuin myös vapaaehtoisten tahojen kautta. Toiminta on hyvin tärkeää, vaikka alussa tuen tarve on hyvin tiivistä ja myöhemmässä vaiheessa itse tuki ei ole enää niin suurta. Kun perusasiat uuden kulttuurin rakenteista ovat selvillä, niin sen jälkeen suurempi tarve on saada uusia kontakteja sekä ystäviä uudessa maassa ja siten päästä kiinni elämään. Yleisesti tärkeäksi koettiin avun saatavuus ja tietoisuus siitä, että apu on lähellä. Toki itsenäistyminen on tärkeää, ja myös nuoret itse kokevat haluavansa oppia tekemään asioita itsenäisesti, mutta kun oikeasti tulisi tilanne, että on ongelmia tai apua tarvitaan pian niin, löytyisivät ne kuuntelevat korvat ja konkreettinen apu. Toivon mukaan ei tarvitsisi kohdata sitä ongelmaa, että työntekijöillä ei ole aikaa kuunnella tai vastaanottoajan saisi vasta kuukauden kahden päähän. Työntekijöiden pitäisi kyetä olla lähellä tässä ja nyt. Työntekijöiden rooli on erittäin tärkeä maahanmuuttajien parissa ja varsinkin alkuvaiheen tukemisessa. Pelottavaa onkin se, miten voidaan tukea nuoria, kun heidän määränsä kasvavat ja samalla työntekijöiden määrät pienenevät. Työntekijöillä, jotka ovat maahanmuuttajanuorten parissa on tärkeä asema olla tukemassa nuorten identiteetin kehittymistä sinä aikana kun sopeutuu uuteen maahan ja koittaa löytää oman paikkansa. Työntekijöiden pitäisi kyetä olemaan valppaina ja pitämään korvansa ja silmänsä auki kaikelle sille mitä maahanmuuttajanuorten elämässä tapahtuu. Muuten ei tuen antaminen ole mahdollista.

Arvioisin, että tämänkaltaisen projekti on hyvä tehdä vasta siinä vaiheessa, kun valitun ryhmän jäsenet ovat olleet maassa jo jonkun aikaa. Tämä siitä syystä, että heille on päässyt muodostumaan mielipiteitä ja ehkä laajempi näkökulma asioihin. Jos projektin tekisi yhdessä vielä pidempään kuin vasta vuoden maassa asuneiden kanssa, nuoret osaisivat kenties olla myös hieman kriittisempiäkin asioita kohtaan, ja siten voisi löy-

tyä enemmän tukea tarvitsevia asioita. Pidemmällä aikavälillä pystyttäisiin myös paremmin näkemään mitä tarvitaan siihen, että voi kokea omaa etnisyyttään, kun sopeututaan uuteen kulttuuriin ja koetetaan löytää oma paikka yhteisössä sekä kokea kuuluvansa osaksi ryhmää. Tätä on kuitenkin vaikea arvioida näin yhden projektin tiimoilta. Yhteenvetona voi edelleen todeta sen, että on erittäin tärkeää kuulla nuorten omaa ääntä, heidän ajatuksiaan ja toiveitaan, ongelmia unohtamatta. Ne ajatukset vievät pitkälle työssä maahanmuuttajanuorten parissa.

5.2 Oma toiminta

Opinnäytetyön toteutuksessa toimin monessa eri roolissa. Toimin kehittelijänä ja suunnittelijana koko projektille sekä toimin ryhmän tapaamiskerroilla ohjaajana mutta toisaalta myös jäsenenä, koska tarkoitus oli saada juuri sitä tasavertaista keskustelua ja vuorovaikutuksellisuutta tuokioihin. Ryhmän jäsenenä toin ryhmäläisille vertailevan kuvan suomalaisesta identiteetistä ja kulttuurista, mikä oli tukena käytetyissä menetelmissä. Suunnitteluvaiheessa sain tilaajataholta hyvin vapaat kädet toteuttaa tämä projekti. Yhdessä kuitenkin sovittiin käytännön asioista, hyväksytin kaikki ideani heillä ja siten luonnollisesti mahdollistui koko projektin kokoaminen kasaan. Käytännön järjestelyt hoidin itsenäisesti. Niihin kuului tiedottaminen ryhmään tuleville henkilöille, aikataulujen laatiminen, kokoontumispaikasta sopiminen, ohjelmarungon suunnittelu ja sisällön kehittäminen tapaamiskertoja varten sekä materiaalien hankkiminen, joita varten ei ollut taloudellisia kuluja.

Ryhmätilanteet toimivat hyvin ja melko luontevasti. Tässä varmasti vaikuttavana tekijänä oli ryhmäläisten oma asenne kuin myös se halukkuus osallistua projektiin, sekä se, että kaikki tunsivat toisensa, myös minut ohjaajana. Asioita oli kenties helpompi lähteä työstämään ja oli myös helpompi pyytää apua ja selvennystä erilaisiin vaikeisiin käsitteisiin ja ilmaisuihin. Tunnelma kaiken kaikkiaan ryhmäkerroilla oli hyvä ja lämmin. Ihmisten oli helppo olla läsnä hetkessä ja tuoda niitä omia ajatuksiansa esille, mikä taas helpotti omaa työskentelyäni ohjaajana.

Keskustelutilanteissa aiheet, joita käsiteltiin, olivat toki hyvin henkilökohtaisia, ryhmäläisten omista ajatuksista ja mielipiteistä kertovia, joten on hyvin tärkeää, että antaa sen ajan myös olla hiljaa ja pohdiskella niitä esitettyjä kysymyksiä. Varsinkin jos vieraan yhteiskunnan kieli ei ole niin hyvä, on erinomaisen tärkeää saada tuoda niitä tärkeitä ajatuksia esille omalla kielellä. Asiat kenties pystytään tuomaan paremmin esille

kuin vain muutamalla vajavaisella sanalla. Tämän vuoksi tulkin käyttö olisi hyvin tärkeää. Tähän tarkoitukseen olisi ollut mahdollista käyttää ihan ammattitulkkia tilaajatahon kautta, mutta ryhmän jäsenet eivät sitä itse halunneet vaan kokivat kuitenkin että ryhmän sisällä olevilla jäsenillä on tarpeeksi taitoa kääntää toistensa puhetta, jos näin tulee tarpeeseen. Koin tämän hyväksi ratkaisuksi ainakin tämän ryhmän kohdalla. Yleisesti keskustelu oli hyvin luontevaa ja kulki tasaisesti eri ihmisillä. Toki tuli myös hetkiä, kun ohjaajan roolista jaoin puheenvuoroja ja myös kysyin mielipiteitä sekä ajatuksia henkilöiltä, jotka eivät olleet juuri mitään sanoneet. Kuitenkin jokaisella tapaamiskerralla kaikki pääsivät ääneen ja saivat omat mielipiteensä tuotua esille.

Itselläni on aiempaa kokemusta erilaisten ja eri ikäisten ryhmien vetämisestä. Vastavaanlaista projektia en ole aiemmin henkilökohtaisesti tehnyt, joten se oli monella tapaa myös itselle hyvin uusi tilaisuus. Koen kuitenkin, että pärjäsinkin hyvin niin suunnittelun tasolla kuin myös itse ohjaustilanteissa ja niiden eteenpäin vetämisessä. Kaikessa kuitenkin voi kehittyä ja oppia lisää, näin koen myös itselleni tapahtuneen. Varsinkin pilotti-projekteissa yleensä löytyy niitä asioita joita voi itsessä kehittää ja myös projektissa. Oma vahvuuteni ohjaustilanteissa varmasti oli se että tunsin tämän ryhmän ja ryhmäläisistä jokaisen henkilökohtaisesti, joka siten vei ryhmässä toimimisen uudelle tasolle. Toki haasteita löytyy ja jokainen tapaamiskerta loi ajatuksia eteenpäin siitä, miten asioita pitää selventää tarkemmin toisille ja siten projekti kehittyi koko ajan kun mentiin eteenpäin. Opin paljon myös siitä prosessista, mitä maahanmuuttajanuori kokee ja käy läpi tullessaan vieraaseen maahan ja löytää aivan uuden kulttuurin. Toivon ja uskon että tästä kokemuksesta itselleni on myös hyötyä tulevaisuudessa. Nähdessäni itseni työntekijänä maahanmuuttajanuorten parissa, tässä projektissa on noussut selkeästi esille niitä asioita, joita pitää osata ottaa huomioon, kun työskentelee tämän kohderyhmän kanssa. Toivottavasti muistan myös pitää silmäni ja korvani auki, jotta pystyisin tarjoamaan parhaan mahdollisen tuen niille maahanmuuttajanuorille, joiden parissa saan olla oikeutettu työskentelemään.

6 POHDINTAA

Koko opinnäytetyöprosessi oli pitkä ja haasteellinen, kuitenkin myös opettava. Projektin alussa ei varsinaisesti ollut tietoa siitä, mitä projekti oikeasti toisi tullessaan ja minkälaisia haasteita tai onnistumisia matkan varrella kohtaisi. Tämä taitaa olla melko yleistä projekteissa, joista ei ole juuri aiempaa kokemusta. Lähdetään liikkeelle ideasta

kohti tuntematonta ja katsotaan mitä saadaan aikaan. Voin kuitenkin todeta hyvällä omallatunnolla ja myös projektin luojan ylpeydellä, että tästä projektista maahanmuuttajanuorten identiteetin tukemisessa on hyvä lähteä liikkeelle. Mielestäni tämä projekti loi yhden esimerkin siitä, miltä voi näyttää perusrakenne identiteetin tutkimiselle ja tukemiselle maahanmuuttajanuorten parissa. Työkaluja voi olla monia erilaisia lisää, kuin vain nuo menetelmät, joita tässä projektissa käytettiin. Kuitenkin tuli havaittua että niistä on oikeasti konkreettista hyötyä käsitellessä haastavia aiheita. Tässä projektissa käytetyt menetelmät kuitenkin pääsivät ilmentämään tarkoitustaan eli mitä menetelmien käytöllä halutaan. Menetelmien kauttahan halutaan käsitellä erilaisia asioita ja aiheita, pitää vain aina osata ne oikeat menetelmät, jotka toimivat kulloisenkin kohderyhmän kanssa. Tämä projekti on myös sen tyylinen, että kehittämismahdollisuuksia on niin paljon kuin on myös siinä tekijöitä. Kysymys onkin ehkä juuri se, kuinka paljon tällaista työmuotoa halutaan tukea ja antaa arvoa maahanmuuttotyön parissa.

Tämä opinnäytetyö ja projekti on tehty Kouvolan kaupungin Maahanmuuttopalveluille. Se miltä se näyttää heidän käytössängsä voi olla aivan toinen jossain toisessa kaupungissa. Yksi hieno jatko projekti ja kehitysidea olisikin sellainen missä tämä projekti voitaisiin viedä muihin kaupunkeihin sekä muiden maahanmuuttajanuorten ryhmien pariin ja vertailla tuloksia. Nousevatko samanlaiset tarpeet ja huolenaiheet esiin vai millaisia asioita siellä käsitellään. Mielenkiintoista olisi nähdä, miten projekti toimisi samassa kaupungissa kahdesta erilaisesta kulttuuritaustasta tulevien nuorten parissa. Vaikuttavatko kulttuuritausta ja ne omat juuret myös siihen, miten sopeutuminen ja oman paikan löytäminen tapahtuu? Toisaalta voisi keskittyä myös ihan yhteen osa-alueeseen kuten sopeutuminen, etnisyyden kokeminen tai oman paikan löytäminen. Jokainen näistä aiheista on oma tärkeä kokonaisuutensa ja varmasti niidenkin ympärille saisi luotua ihan oman projektin. Toinen hyvä jatko projekti idea olisi jatkotutkimus tämän saman nuorten ryhmän vaiheista muutaman vuoden kuluttua. Millainen tilanne on esimerkiksi viiden vuoden päästä ja miten ne tämän hetken haaveet sekä unelmat ovat päässeet toteutumaan? Onko päästy niihin tuloksiin, joihin haluttiin vai vieläkö kamppaillaan samojen kysymysten kanssa. Tässä vaiheessa kuitenkin näillä nuorilla on ollut Suomessa oloa vasta vuosi takana, tulokset ja ajatukset voisivat olla hyvinkin erilaisia muutaman vuoden päästä. Näkökulmat heillä ovat laajentuneet ja ymmärtämys tästä kulttuurista ja yhteiskunnan toiminnasta on varmasti kasvanut.

Toki projektin keskellä nousi esiin monia erilaisia kysymyksiä. Hyvänä esimerkkinä on tämä työskenneltävän ryhmän valinta. Mitä jos nuoret olisivat olleet muslimitaitaisia? Minkälaisia tuloksia olisin saanut esimerkiksi tulevaisuuden suunnittelu menetelmässä, kun islamissa ei itse suunnitella sitä tulevaisuutta vaan heidän ajattelumallinsa on ”Jos Allah suo”, niin asioita voinee tapahtua. He eivät suunnittele tulevaisuutensa itse, vaan kaikki on jumalan käsissä. Muslimitaitaisen ryhmän kanssa tuota yksittäistä menetelmää olisi ollut vaikea käyttää ja olisi pitänyt miettiä vielä tarkemmin toimintatapoja uudenlaisen ajattelumallin kanssa. Pitäisi perehtyä enemmän heidän taustaansa ja siten luoda toimiva projekti. Silloin olisi pitänyt miettiä keinoja siihen, miten voi olla vaikuttamassa positiivisesti tulevaisuuden suunnitteluun ja unelmiin ilman, että tulisi uskonnollisia tai kulttuurisia ristiriitoja. Tämä on kyllä varmasti haasteellinen tehtävä, mutta tosiasiaa sellainen, jota olisi hyvä pohtia. Toisaalta mietin myös, miten projekti olisi toiminut tai millaisia tuloksia olisi voinut tulla, jos ryhmä olisi koostunut nuorista, jotka olisivat tulleet erilaisista kulttuuritaitaustoista. Olisiko ryhmän luottamus ja keskustelu olleet samaa tasoa vai olisiko ollut paljon vaikeampaa luoda turvallista ympäristöä projektin etenemiselle. Ainakin tässä projektissa oli hyvä, että ryhmän jäsenet tulivat samasta taustasta, jakaen saman kulttuurin ja ajattelumaailman. Tämä varmasti teki työskentelyn helpommaksi.

Kun työskennellään ryhmän kanssa, on erittäin tärkeää miettiä toimintaympäristöä ja sen vaikutusta projektin etenemiselle. Miten tapaamiset toimivat tai etenevät ovat varmasti riippuvaisia siitä pidetäänkö tilaisuudet virallisissa toimistotiloissa vai kodinomaisessa ympäristössä? Kun tilanne menee liian virallisen tuntuiseksi, ei tunnelma enää ole rento tai osata keskustella asioista niin vapautuneesti kuin ehkä toisenlaisessa ympäristössä. Työntekijänä pitää osata olla avoin tilanteessa ja myös osata havainnoida, mikä toimii ryhmän kanssa ja mikä taas ei toimi. Työntekijän täytyy osata lukea tilannetta ja kuunnella ryhmäläisiä. Sama koskee myös ihan tapaamistilanteita. Keskustelulle ja asioiden pohdinnalle pitää antaa tilaa. Kun käsitellään asioita, joita ei aina ole edes helppo ymmärtää heti ensimmäiseltä kuulemalta, pitää ryhmäläisille antaa ajatella ja osata myös kestää niitä hiljaisia hetkiä. Nekin hetket ovat tärkeitä.

Tämän projektin tapaamiset tapahtuivat kodinomaisessa ympäristössä, jonne kaikkien osallistujien oli helppo tulla, ja ryhmä sai olla rauhassa ylimääräisiltä ohikulkijoilta tai oveen koputtelijoilta ilman turhia häiriöitä. Kun luodaan mielekäs ilmapiiri toiminnal-

le, se vaikuttaa jo osallistujien mielentilaan ja halukkuuteen osallistua keskusteluihin ja menetelmiin.

Ryhmän ohjaajalle olisi tärkeä päästä purkamaan tuntojaan ja havaintojaan jokaisen tapaamiskerran jälkeen. Tässä projektissa ei ollut kuin yksi ohjaaja, vaikka olisi ollut hyvä olla toinen ohjaaja rinnalla. Tämä olisi helpottanut ohjaajan työsarkaa ja sitä, että jokaisen kerran jälkeen olisi voinut purkaa ajatuksia ja tuntemuksia siitä, miten tapaaminen meni, miten menetelmä toimi ja saada laajempaa näkökulmaa siihen miten asioita voisi kehittää. Kun keskusteluissa on kaksi vetäjää, voi toinen aina jatkaa siitä, mihin toinen juuri jäi. Toinen voi osata kysyä ryhmäläisiltä sellaisia kysymyksiä, mitä ei ehkä taas toiselle ohjaajalle tulisi heti mieleen ja siten myös keskustelun kirjo ryhmäläisten kanssa voisi olla laajempaa. Kun toimii yksin haasteellisessa tehtävässä, on vaarana, ettei pääse purkamaan ajatuksiaan kenellekään ja ohjaajan oma jaksaminen voi hiipua. Näin ei kuitenkaan tämän projektin tiimoilta käynyt, mutta on aina se vaara. Suositeltavaa olisikin jatkossa tehdä vastaavanlaista työtä tiimeinä. Silloin projekti ei olisi täysin riippuvainen vain yhdestä vetäjästä vaan vetovastuuta voisi vuorotella tai toinen voisi kirjata ajatuksia ylös samalla kun toinen vie keskustelua eteenpäin. Myös jos sairastapauksia tulisi, ei projektin ylläpito kaatuisi siihen vaan toinen pystyisi viemään tapaamisen läpi vaikka molemmat vetäjät eivät olisikaan paikalla.

Projektissa tuli selvästi esille kritisointia maahanmuuttajien kielitaidon tukemisen hitaudesta. Suomen kielen kurssveja järjestetään mutta ei riittävästi, jotta ne vastaisivat kurssien tarpeeseen. Kurssien välillä voi olla pitkiäkin taukoja, eikä siihen väliin aina kyetä järjestämään minkäänlaista oheistarjontaa. Selkeästi tarvitaan enemmän tukitoimia tämän kehittämiseen, nuorten aktivoimiseen niin kurssien kautta kuin myös vapaa-ajalla. Tämänkaltaiset käytännölliset asiat ovat vaikuttamassa siihen, kuinka helppoa se sopeutuminen voi olla tai sitten kuinka vaikeaa, riippuen ihan miten nopeasti pääsee oppimaan uutta kieltä tai uusia taitoja. Nämä ovat asioita, joita työntekijän on hyvä tiedostaa, jotta kykenee parhaaseen mahdolliseen työhön.

Tärkeänä osa-alueena korostui projektin eri vaiheissa kosketus valtaväestöön, tai oikeastaan sen tarve. On vaikeaa ja hankalaa luoda tämä suhde, mutta juuri sitä nämä nuoret kaipaavat. Voisiko jonkinlainen tandem-projekti valtaväestön nuorten kanssa yhdessä olla vastaus ennakkoluulojen häviämislle ja paremmalle sopeutumiselle uudessa yhteiskunnassa? Kuinka oikeasti tukea ja luoda mahdollisuuksia tällaiselle yhteis-

työlle? Miten helpompaa maahanmuuttajien sopeutuminen voisi olla kun ei olisi vastassa suuria ennakkoluuloja tai epätietoisuutta. Yhteistä kohtaamistahan siinä kaivataan eri ryhmien välillä, jotta voitaisiin löytää se yhteys ja siten päästä moniin tavoitteisiin kuten sopeutumiseen ja oman paikan löytämiseen yhteiskunnassa. Kouvolan Maahanmuuttopalvelut on isossa asemassa auttamassa saavuttamaan tätä kohtaamista maahanmuuttajien ja valtaväestön kesken, he voivat neuvoa, miten ja missä tätä kohtaamista voisi tavoitella. Kenties jatkossa projektin yhteydessä voitaisiin luoda linkki toimintaan valtaväestön jäsenten kanssa. Kuitenkin kaikki tämänkaltainen kohtaaminen ja tekeminen on vaikuttamassa siihen, miten nuori sopeutuu vieraaseen yhteiskuntaan ja kuinka se oma paikka sieltä löytyy. Identiteettityölle on oma jalansijansa tässä yhteiskunnassa ja suuri vastuu siitä, tuleeko se jalansija otettua on maahanmuuttopalveluilla, jotka työskentelevät lähekkäin maahanmuuttajanuorten kanssa. He ovat ensisijaisia tukijoita nuorille, sitä kautta tulevat mukaan myös muut tahot.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat – matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. 2 painos. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.
- Arvonen, A., Katva, L. & Nurminen A. 2010. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämäntarkastuspsykologia. 14 painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Forsander, A., Ekholm, E. & Saleh, R. 1994. Monikulttuurinen työ haaste ammattitaidolle. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Hansaprint Direct Oy.
- Heinonen, T. 2011. Haastattelu 28.11.2011. Kouvola: Kouvolan Maahanmuuttopalvelut.
- Jasinskaja-Lahti, I. & Liebkind, K. 2000. Venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten perhearvot ja identiteetti. Teoksessa: Liebkind, K. (toim.). Monikulttuurinen Suomi – etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, s. 124 – 137.
- Kouvolan Maahanmuuttopalvelut. 2012. Tilastot asiakkaista 12.1.2012.
- Liebkind, K., Haaramo, J. & Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Kannattaa tutustua paremmin. Teoksessa: Liebkind, K. (toim.). Monikulttuurinen Suomi – etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, s. 56 – 67.
- Liebkind, K. & Jasinskaja-Lahti, I. 2000. Nuorten maahanmuuttajien hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Teoksessa: Liebkind, K. (toim.). Monikulttuurinen Suomi – etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, s. 112 – 123.

Miettinen, J. 2009. Polkuja suvaitsevaisuuteen ja etnosentrismiin - nuorten etniset asenteet kahdessa kuopiolaisessa yläkoulussa. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto.

Nissilä, L., Vaarala, H., Pitkänen, K., & Dufva, M. 2009. Kaksi- ja monikielisten kielelliset oppimisvaikeudet ja kielen oppimisen tuki. Teoksessa: Nissilä, L. & Sarlin, H-M. 2009. (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Opetushallitus. Keuruu: Ota-van Kirjapaino Oy, s. 36 – 61.

Pakolaiskiintiö. Maahanmuuttoviraston kotisivut. Saatavissa:
<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476,2538> [Viitattu 11.1.2012].

Perttula, V. 1999. Akkulturaatio paluumuuttajien kokemana - tapaustutkimus inkerin-suomalaisten paluumuuttajien sopeutumisesta. Päättötyö. Diakonia-Ammattikorkeakoulu.

Pollari, J. & Koppinen, M - L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: Bookwell Oy.

Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.). 2006. Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Saine, K. 2011. Sähköpostitiedoksianto 12.9.2011. Kouvola: Kouvolan Maistraatti.

Suomen pakolaistilanne 2010. Suomen Pakolaisavun internet-sivut. Saatavissa:
<http://www.pakolaisapu.fi/tietoa/tietoa-pakolaisuudesta/pakolaisuus-suomessa.html>.
[Viitattu: 22.9.2011]

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A R. & Ahokas, M,. 2010. Arjen sosiaalipsykologia.WSOYpro Oy.

Säävälä, M. 2011.Perheet muuttoliikkeessä. Perustietoa maahan muuttaneiden kohtaamiseen. Väestöliitto. Helsinki: Hakapaino Oy.

UNHCR. 2007. Convention and protocol relating to the status of refugees. Geneva.

Vuorinen, R. 1998. Minän synty ja kehitys. 2. painos. Porvoo: WSOY.

Ohjelma-aikataulu:

Keskiviikkoisin 16 – 18

Ke 6.7.2011 Teema: identiteetti

Ke 13.7.2011 Teema: Identiteetti / Etninen identiteetti / Etnisyys

Ke 20.7.2011 Teema: Sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Ke 27.7.2011 Teema: Suomalainen kulttuuri / Yhteisöllisyys

Ke 10.8.2011 Teema: Yhteisöön kuuluminen / Oman paikan löytäminen

Ke 17.8.2011 Projektin päätösjuhla – vapaamuotoinen illanvietto

Ensimmäinen tapaaminen

Liite 2/1

Aihe: Identiteetti

Tavoitteet: Kartoittaa tuleva projekti

Tutustua käsitteeseen identiteetti

Ymmärtää mitä identiteetti tarkoittaa / mistä se koostuu

Mitä on etninen identiteetti, sen koostumus

Menetelmä: SUKUKARTTA

Käyttö: Ota käyttöön A4-koossa oleva maailman kartta, jossa näkyisi melko selkeästi kaikki eri maat.

Koettakaa löytää ensin se maa missä olette nyt ja mikä vaikuttaa elämään nyt. Sitten anna jokaisen etsiä se maa kartasta josta he ovat tulleet tai jos maita on useampi niin ne kaikki. Omalla luovalla tavalla voi yhdistää nuo maat.

Tarkoituksena on saada oivallus siitä kuinka oma lähtömaa(t) vaikuttavat meidän etniseen identiteettiin. Niin se maa mistä olemme lähtöisin, kuin myös maat joissa olemme asuneet pitkiä aikoja.

Toinen tapaaminen

Liite 2/2

Aihe: Identiteetti

Tavoitteet: Tutustua omaan identiteettiin

Kuka minä olen – mistä minä pidän ?

Mitä valintani minusta kertovat

Menetelmä: CREATIVE JOURNAL – Luova kirja

Käyttö: Tämän kirjasen avulla on tarkoitus myös tutkia identiteettiä ja sitä mitä se meistä kertoo. Asioita, joita ei ehkä osattaisi ajatella.

Itse kirjaa voi käyttää moneen tarkoitukseen. Tässä yhteydessä leikattiin erilaisista lehdistä kuvia ja sanoja, asioita jotka kuvastavat itseä tai ovat itselle tärkeitä. Tätä voi aina itse tarkentaa paremmin omassa tehtävänannossaan, mihin asiaan haluaa panostaa.

Kolmas tapaaminen

Liite 2/3

Aihe: Sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Tavoitteet: Selvittää sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Löytää epäkohdat sopeutumisessa

Löytää positiiviset asiat sopeutumisprosessissa

Menetelmä: HAASTATTELU

Käyttö: Tarkoituksena haastattelun keinoin saada nuorten mielipiteitä ja ajatuksia esille. Asioista mitä ei ehkä tulisi muuten kysyttyä tai mitä ilman kysymistä nuori ei osaisi asiasta kertoa. Kysymyksiä voi aina muokata omien tarpeiden mukaan. Tärkeää on esittää kysymyksiä joihin ei voi vastata vain kyllä tai ei.

Kysymykset:

- Miten olette sopeutuneet Suomeen ja Kouvolaan?
 - Mikä on ollut vaikeinta?
 - Mikä on ollut helpointa?
- Oletteko saaneet tukea ?
 - miten, kuka, milloin ?
- Pitäisikö saada lisää tukea?
 - jos kyllä, missä asioissa tarvitsisi apua sopeutuakseen
- Onko helppoa löytää oma paikka/tehtävä?
- Miten minä voisin auttaa teitä löytämään / saavuttamaan oman identiteettinne täällä?

Neljäs tapaaminen

Liite 2/4

Aihe: Suomalainen kulttuuri, yhteisöllisyys

”suomalainen” ”suomalaisuus”

Tavoitteet: Tutustua suomalaiseen kulttuuriin

Pohtia kahden kulttuurin kohtaamista

Menetelmä: MIND-MAP – miellekartta

Käyttö: Miellekartan avulla luodaan silmien eteen kartta asioista mitä tulee mieleen uudessa kulttuurissa olemisesta. Suomessa oltaessa tutkimme ensin mitä tarkoittaa ”suomalainen”, mitä asioita siitä nousee mieleen. Vastaavasti teemme samanlaisen miellekartan ryhmän omasta kulttuurista. Mitkä asiat korostuvat siinä. Sitten vielä toisen miellekartan teko aiheesta ”suomalaisuus” ja samoin ryhmän omasta kulttuurista samanlainen miellekartta.

Kun kartat ovat tehdyt, voi näitä kahta kulttuuria vertailla. Keskustelussa voi jutella siitä mitä asioita nousee esiin miellekartoista. Onko kulttuureissa samanlaisuuksia ja mitä eroavaisuuksia. Jos ovat hyvin erilaisia, onko näitä mahdollista yhdistää tai jos samanlaisia niin onko se hyvä vai huono asia.

Keskustelua voi käydä esittämällä seuraavia kysymyksiä:

Viides tapaaminen

Liite 2/5

Aihe: Oman paikan löytäminen

Tavoitteet: Löytää oma paikka uudesta yhteisöstä

Etsiä unelmia - löytää unelmia

Saada tavoitteita kotoutumisprosessiin

Menetelmä: TULEVAISUUSMATKAILU

Käyttö: Tulevaisuusmatkailu voi olla hyvinkin haastavaa. Tarkoituksena on saada nuori katsomaan kohti tulevaisuuttaan ja ottamaan kiinni niistä omista tavoitteistaan ja unelmistaan, täten helpottaen myös omaa kotoutumisprosessiaan.

Ensin nuori katsoo viisi vuotta eteenpäin omaan elämäänsä. Voit antaa nuoren kertoa ja myös kirjoittaa muistiin itsellensä, että missä näki itsensä viiden vuoden päästä. Kysy nuorilta kolme kysymystä. Mitä he tekivät silloin, missä asuivat ja millainen heidän elämäntilanteensa oli sillä hetkellä. Pyydä heitä kuvittelemaan olevansa se henkilö viiden vuoden päässä ja katsomaan taaksepäin tähän nykyhetkeen. Kysy nuorilta mitä he haluavat sanoa tuolle nuorelle tässä ja nyt. Miten kannustaa tai neuvoa tekemään asioita päästäkseen sinne viiden vuoden päähän. Pohtikaa yhdessä millaista tukea nuori on kenties tarvinnut päästäkseen sinne asti.

Tehkää sama myös kymmenen vuoden periaatteella.